КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШИНАРИН.
4
февраль, 1969 шу
№ 15 (4852).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советан Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 ШЕРА ДИНЗ АРАДУВЛА

ЛЕНИНСКИ къахьегама вахта

100 шу

МОТТИГАШКАРА СОВЕТАШ ХОРЖ

Ерригача Российски Федераце а санна ухх шера 16 марта вай республике а хоржамаш ду къахьегамхой депутатий районий, городий, поселкай, юртий, станицай советашка.

Моттигашкара Советаш хоржара кийчо яр уж харжари Iалашйаре лоархIаме политически кампани я. Цох лархIа деза цхьа бутт баьлча полномочей ка чакхйоалача хIанларна Советий болх дерригача халкъо тахкар.

Революционни тIемашна хьахиначча Советех дерригa вахар чулоацаш йола халкъа организаци хилкай. Коммунистически парте чIоагIа теркам тIабохийт Советий лоархIам лаккхбара, социалистически демократи дIахо дегIайоалдара. Из дика туш да хIанз вай мехка общественни а политически а вахарерча Советий лоархIамах.

Дукха ха йоаццаш США президент хоржаш капитализма апологета массайолча аьлинге нIогIарч детар буржуазци «демократиэ», капиталистически дуне «царгIатонаш» хестаеш. Цхьабакъда, цар гIулакхаш хьахьехар буржуазни демократи акчаш дарий, эксплуататорий демократи йолие. Аллах Iаьдьа къахьегамхой бо-доаллача - мира хила йиш яц хоржамаш пхьа лоIамах. Вай советски демократи къахьегамхошта йола, массанена а йола демократи я. Вай хоржамаш дара законах беррига. 18 шу дьаьнача граждани бокъо я депутаташ хоржача дакъа лаца. Из бакъо я вайцига хIарно из моллагIча къамахи расахи, кхал, маIа, дийна, I деламда, социальни происхождени миччa тайпара йолаш, хьалха моллагIа гIулакхаш лелдадь хилерах, лагаль санна судо лоржара бокъо йоаль веце.

Шоай мехка а цул дерригача рузъан а бокъонпа бола дай шоаш хиларах тарра массане юкъарча, цхьатарарча, дукхьаларча хоржама бокъон ларда тIа къайлагIа кхам а тоссаш хорж советски нохаь паччахьалкхем Iаьдала организаша бахийта шоай ликагIа боло викалаш, боахами культурен хьаяра дешаш кхетамца, халкъа хьалтанна хьежжа къестадари вай ленински парте политика тIагIерта, чакхйоахилгек царна тIа а дуллаш.

В. И. Ленин вал 100 шу дизара сийна йоланна социалистически ях шерра яьржача хана ю вай республике ухх шера хоржамашта кийчо. Коммунизм хьалъеча керда лекках толамаш а доахаш белгальхкха гIерт болхлой, колхозхой, интеллигенци ленински юбилей. Из ба Советий балха чулоацам а. «В. И. Ленин вал 100 шу дизара кийчо ярах» болча КПСС ЦК сонам тIа аьнал из сийлахь ди белгалдаккхара аггара хьалха де дезар да КПСС XXIII съезда хьалхашка оттадаь боахами культурен дегIадоалдара хьакъехьара дехкараш кхоачашдара теркам тIабахийтар.

ДIадьха хоржамаш хинначул тIехьагIа Нохч - ГIалгIайчен Советаша дикка тоабаьб шоай болх, чIоагIа шердаьа вахацара бунахмаш. Цар хIара денна беча балха керда формаш хьахинай, Советаша, исполкомаша къестаду дешаш дукхагIа хинна.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совето тIайiцача къахьегамхой депутатий, юртий (станицай), поселкай Советий хьакъехьарча закона белгалдаьхад моттигашкарча Советий лоархIам лакхбара де дезараш. Законо синача бокъонашка хьежа, ерригача паччахьалкхени юрташка, поселканна, станицашка балхача къахьегамхой хьаштаж теркал а деш къестаду цар моттигашкара дерригa дешаш, махула дукхагIа вах юкъеоз Советий балха.

Боахами культурен хьалдеча, накха коммунистически кхетам луча боккха а беркате а болх бу, масала, Грозненски района Гикаловски, Надтеречни района Надтеречни, Наьсарен района Кантышевски, дукхачакхьча Советаша. Боккха болх бу шу Советаша В. И. Ленин вал 100 шу дизара кийчо еча, кхетамца вIаштIехьбаьккийб массаларча комиссей болд, депутатийн цоай активен новкъосталца толамца къестаду промышленность, юрта йоахам, культура дIахо дегIайоалдара дешаш.

Партийни а советски а органаша керттера теркам тIабохийташ дола хIана да хIанз моттигашкарча Советашка хулача хоржамашта кийчо яр. Хоржамашта кийчо яра де деза гIулакхаш белгалдоачаш лупкача городий, юртий, поселкай, станицай Советаша чIоагIа теркам тIабахийтаб цу лоархIамерча политически гIулакха кийчо еш керда къахьегама толамаш вахара колхозхой, совхозий болхлой сарцагIбахара. хьайбой ферманием, ремонтни мастерскешкен болх берий къахьегама овсарде лакхъяра. Цу тайпара вIаштIехьдакхка деза гIулакх массанахьа.

Хоржамашта хьалхара кампани шерра хьалш латт. Республике ерригача районашка шоай харжархой болча а ухий царна хьалхашка отчеташ ю моттигашкарча Советий депутаташ. Иштта вIашагIбеттлау харжархошца СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР. Лаккхехьарча Советий депутаташ а. Партен халкъен барт хилар, цар цхьоагIо йохаргIоаш хилар хьакьокхаш чакхдуал уж вIашагIкхетараш. Цига шоагаш ю болхлой классен колхозни ахоахоитен тIехьарча шерашка карагIдийнарий, вах бу депутатий балха, Советий болх дIахо тоабара, хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдара де дезараш белгалдоах.

Массанахь а, вIашагIехкаш латт городий, районий, юртий, поселкай Советашка хоржамаш дара йола оргуаш. ДIадоладенна хоржамий комиссешта юкъе ухийта общественни организацей викалаш къестабелга а. ХIанз партийни, профсоюзни, комсомольски организацешта хьалхашка латтача керттерча декхарех наI да харжархошта юкъе шерра агитационно-массови баех боаржабар, уж бахача беча балха къаьстта теркам тIа а бехийташ. Агитколлективашта юкъе хоза дийша бола керда агитатораш бахийта беза, хIара харжархочоа дIахазийта деза парте дош. Агитационни балха центраш хила еза агитпунктам. Уж хьаелла еза еррига изобретательни участкашк. Агитпункташ ханнахьа хьаеллар, царна чу оаш нетолаш, гIанзаш, литература, газеташ, журналаш, кхыдараш хилийтар, лектораша, докладчикаша, агитатораша шоай болх ханнахьа дIабелабелга вIаштIехьдаккхар партийни организацей декхар да.

Чакхьенка езаш я йоккха политически кампани. БIаьш бола партийни советски активисташ хургба цунна юкъе дакъа лоацаш. Цу духье шера яц 13 марта Советаш хоржаш Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхошта шоаш Коммунистически партена мутIахьа хилар цIаьхха а хьахьокхаргхиларах.

ДикагIбола къонгаш нехкарийн бохийтаргба вай Советашка!

Нетемаш лаваеча Ташкенски фабрика 37,5 миллион фуь гулдаьа 1968 шера. Кхо тIара [illegible] лаладораш кьаесам кхаттабу производства культура лекхьар, мотиней продуктивность совьыскхар, ихе шера план хьаьа хьалха кхоачашдьар дукха.

СУРТА ТIА: сортировщица дикиен йола бригада — А. Нахиув, З. Вайм, Х. Реушагаль, Л. Вайнмера.
ТАСС фотохроника.

Иштта хьалхю мемориальни центр

Симбирска къаьнарча суртiяш тIа кхьчаров лалара корадоагIарда Стрелецки улицагIара Мариновой цIа. Цу чу дIадахха Владимир Ильич Ленина юкхьанцара бера шераш. 1870 шерагара 1875 шерага кхачалца баьхаб цу чу УльяновгIар дезал.

...Анна Ильинична Ульянова — Елизарова шойна дагадоагIар дийцаох, Стрелецки улица «Къаьнара венец» оалача — босех Iочуйдем соний бешамаш а йолаш болча Волга лаххача шуннагахьа хIаберзабаь кьалхашкара оегIуя болаш йола «набахте тIаагIача майдана Iотiаотташ хиннай. Цига Волга шуа йистте дагIаш аллха ши цIаца цар».

Цу метте хьалъеш а таьам Ленински мемориальни центра керттера здани. Ульяновски краеведшен фотолюбителашеи цьаькха хIама ца туьладолийташ хIара керда белгало, хIара лоархIамерIа йола фант зуе дерригача халкъа юкъара из гIирс хьаьбеча эггара хьалзара тIа бокххача 1967 шера 22 апреле дехя. Цу лоархIамерча фотолетописа тIа хьаьинай [illegible] цхьа кадр а: «ЦIа кхьчахьа дола». «Контактор» кхача завода болхлочо фотолюбителa Владимир Тимофеевич Климчуки пленка тIа аьлцай дикулургдоала цIа 3 метра 25 сантиметра аш а дехкердача, лаккагIчен чIоагIагIчен ларда тIа оттаде хIадахьа кийчдаьха. ХIанз цо моттиг дIалоаш мемориальни центра керттера здана бIарчача цхьаь мемориальни комплексе.

Цу цIенна керда экспозиции кийчьеш ба В. И. Ленина Центральни музей Ульяновски филиала Iилман болхлой. Материалашта юкъе лоархIаме моттиг дIалоацаргба тIехьаьина вокххача симбирски педагога, Ленина дай Илья Николаевич Ульянова вахара гIулакхаштен хетадаьча документаша, фотографеша.

Зоя БЫСТРОВА.
(АПН).

Хьокхам телаш

Планах тоае езача 36 тракторах 24 хIанзке кийчъянь мастерскейкара арахийнай Наурски района Ленина цIерагIча совхоза механизатораша. Кийча а боахама еррига кисанита молхаш етта агрегаташ, комсий мугIараштa юкъе лаьтта цимнадоаккхача 34 пухах 26 тоалаьа, пасосни станцех шийттанех — бархI.

Дика ка боалаш ба ремонтни балхаш деш бола трактористаш Билалов Бауди, Ковпак Михаил, Стражевич Николай. Шоай еррига техника а вIехьалоиза инвентарь а 15 февралe тоаль аккха лерхIаш ба совхоза механизатораш. Техника сихагIа кийчъяра тIаьхьеташ къайхарал даьл цар района механизаторашка.

С. МАЙСИГОВ.

Кварталa планал совгIа

Шалинской района «Коммунтаре» кхача колхозе дени толамаш доах ухх пятилетка шерашка. Совхоза боахама хинна цIена пайда 970 эзар сом ба, В. И. Ленин вал бIаь шу дизара сийна моссо тIамйоцача лаккхеи дикхадаьна хьенна деш дIадоладаьна боахами иннентива керда шу а. ХIанзое дух декхара цхьоалгIча кхартала план кхоачашъаьий. Планах доагIар 38 тони мара деза 49 тони дули дехна.

М. СУЛТАНГИРЕЕВ.

Ханал хьалха бувл

Вокхаш товарни продукци арахецара бетта план кхачаь а я, 28-ча январе дехз февраль бетта чотах хьаьхьийгад Грозненски литейно-механически заводе болхлоаш. Планал совгIа арахийна продукци йиь эзар сом нах балла я. Продукцеи реализаци ира яоаргь бетта план цхьа дi ханал хьалха кхоачашъяр цар. Уж къахьегама толамаш кхы а лекхдеш кхьаьгa лерхI февраль бетта а. Цу дохьаь хьамара кхьаьргаш я Мозарова Валентина мугIалдоча механо-сборочни цеха коллектив.

[illegible]

Керда продукци

«Беррига теркаш юртбоахама лаьрхIа продукци арахецача заводий заказаш кхоачашдара» яхача девизах къахьегаш я «Красный молот» завода мехкдаьтта аппаратурни цеха коллектив. Цу дахье дика толамаш даьхад минеральни удобренеш арахецача заводашта лаьрхIа линзови компенсатораш кийчьеш йолча лорхлагIча участка болхлоша. Къаьстта белгалъьвивай С. И. Мочалов керте латта коллектив. Шоай задани 170—180 процент кхачеш я еш къахьегаш ба сборщикаш Моисеенко Георгий, Синицов Николай, Зинин Владимир, кхыбараш.

Красномолотовцашна арахеца линзови компенсатораш Череповецки азотнотукови, Губахински химически, Ферганеки азотни удобренеш кийчъеча, кхыча заводашка дIоухийт хIана. Цул совгIа цу заводашта лаьрхIа цар арахец лоха температурах газ сепараци ю блокаш, газ кьоастаю емкосташ, кхыйола продукци а.

1969 шера дукха а дукхагIа заказаш даьхкад заводе соахкарчул. Уж кхоачашдара теркам тIабахийта къахьегаш ба мехкдаьтта аппаратурни цеха болхлой.

С. КОСТИН.

ХЬОКХАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

Продукцеиа реализаци яра бетта план 39-ча январе кхоачашъьай Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводa коллектив. Планал совгIа арахийца мехкдаьтта продукци нуташ заараш сомий мехкa я. Уж къахьегама толамаш доахача хьалхара моттиг лалаеш я И. В. Пугачев керте латтача цеха коллектив.

Р. ГОНЧАРОВА,
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода инженер - экономист.

БIаьстанна — лерттIа кийчо!

МЕКЪАЧАРГА ХЬЕЖАРГЬЯЦ ХА

ХIАНЗЕХЬА а хоалу хьатIайоагIача бIаьстен белгалонаш. Цхьа бутт совгIа ха маргIйосаш — цхьаьнараса диалача. Е из а ца йиса цхьа лет. Иштта моттигаш ма кийслой бIаьстене каланадарга «ла ца хуергIа». ТIаккха охарлой, халла хьалха кхачалa бала безаш хух.

Цудухьа къаьстта теркам тIабохийта «дIасхьа ерань» отталья графикашка а ца хьежар сиха бIаьстан кийчо ьяраш моттургба, Ленин вал 100 шу дизара лехаь декхараш толамца кхоачашде карагIдарга.

Иштта уйла керта чу болаш къахьегаш ба ухх денешка Наьсарерча дукхагIа долча боахамий механизатораш, хов царна бIаьстан ихвакккха ди зехьа ма доадара эггара хьалха энар дика кийчъяь техника йолга.

Цу гIулакха къаьстта белгалъяккха еза «Назрановский» совхоз. Дукха ха я бIаьсти кхаьнка болх бе безача 31 тракторах уххаза 22 тоаль латта. Ухх денешка сихбенна йисараш тоаеш, мехараш, сеялкаш, вакхаш кхыйола тIехьаиола инвентарь кийчьеш ба совхоза механизатораш.

«Экажевский» совхозе а хилар тхо. Укхазара сурт кхы да. Цхьайолча отделенешкарча, бригадашкарча механизатораша цхьоагIо йолаш, барт тайна, дIа-хьа новкъостал деш бу из болх. Цудухьа цар кайоал. Царех ба СурхотIарча отделенеча бараш (управляющи Одоев Исмаlал, бригадир Аушев Махьмад). Уж хIана ца эшаш тоаль баьхнаб шоай тракторал, тIехьаиола техника. Царех дагIбаргIа цIоагIа хьахаш хьела совхоза: [illegible] Богатыревгiар Уммалт, [illegible], Султа, Мукальгов Юсуп, Алиев ИбрахIам, кхыбараш.

БIаьсте а оарцал тIайоагIа из эт совхоза кхьаь отделенешка тоаийна тоаеча пхьадала кьоначайбоанараш. Тешалш бIаьстен йоалане а еррига уххаза тоаль кийча хиле еза 21 «ДТ»-ни, 44 «Беларусь» бола бе. БалагIа бутт бе уххаза ремонт е болабенна. хIанзи хIаш а мастерскера нехъ вадар даь дехьнараш 16 мара ац.

Къаьстта воча хьале я IаьлийЮртара отделени. Цу балха сагота воалаш санна хийтар тхьаа бригадир Евлоев Хьасан (управляющи вов. Галаберщев уххаза бола бе волавенна дукха ха ац).

IаьлийЮртара я кхаш йоккха моттиг дIа а лаьна вIаьшагIлаьвиха кхо трактор латт совхоза мастерске. Юхе сар вац. Лех оаха. Уж уххаза хила а хилац паттахьа мара, аьлар механизатораша. Берригa ремонтни болх шоай налалчика Нальгиев Яхьяйна дIатIа а билла IахайшаI IаьлийЮртара механизатораш. Цунна вовкъостал деш, фу ши хьожаш сар вац. Бригадир Евлоев Хьасан вIалла бIаргa а вайнаваш уххаза ремонт дIайолаелчахь. ВIашагIа а яьккха кулг дIатоха сар воалаш цар шин «ДТ» цу мастерскешка латта ер кхоалагIа бутт ба. ЛаьрхIа сар ца вахийтача хьа а багIаш. Тхо цига хиначa кийнахь кхы цу юртара сар хьа а ца вена «техпомощь» яхийтар цига. Ихи-ях механизатор воагIаргва яхаш вар наладчик Нальгиев.

Кхера а вошна тIера Iодахийтар вагI цара хоалар.

Иштта вIаштIехьбаьккадаб уххаза кулгалъйа ремонтни болх, цу [illegible] безама бехктохаме кетац [illegible]. Ремонт дIайолаелчахь тоаль цаI трактор арахьахаль цар мастерскера. Из вегарсболаш гIулакх даьтеш ца.

БIаьсти йоалаше а хьа «дига саг» а вена но бIаргIаьйкахьа тоалаь шоаш мел ваь техника кийча я аь дIаоттаргьа лахац моацта техника хоаш хезача сагна багIа «Плиевский» совхозера бараш а. Уххаза дукхагIа бокъарна ха а хац мел тракторахь тоальй, тоае езараш мел я. Керттерча нижинера цIехгаш дIатIадьохк массане а, цунга я воала график яхаш. Воккха гIулакхаш дукха ма дий, цхьан метте сана йиш йоацаш. Профсоюзни партийни организацешта, бухгалтерен планови отделенеш мел багIараштa да дезаш, бехктохаме гIулакх да из. Бакьда, уххаза башха уйла тIаххийта из гIулакх леладечоа тара дац.

Техника кийчьяра цар тIалатта бола теркам лодбалар мий бахьа ваш да. Совхозе моттиг як тракторашта тоаеш. Лелахошка дIа-хьа ахийтай уш. Цигара нотахьа трактор цIайоагIа, акхарна йоагIий агIаний а ца хоиш. Иштта шечагIа лед уххаза из болх, ремонт еча техника учет яра болх. Статистик а вац совхозе.

Лелахой а бац «Плиевский» совхоза трактораш сихха тоа а яь цIаххийтара сагота. Дукха ха я ПхьилекъонгIй-Юртарча отделенера 3 трактор Сунженски МРО ремонте а ахийта. ХIанз а цаI мара кийча яц.

Цигаса ремонте киннача трактора цIа кхочащша юха ремонт е езаш хиллачца а пийсъеннай. 21 январе МРО мастерскешкара шин трактораца цIаьоагIа Яндарера механизатор Горчханов Махьмад. Ахавахь кхьачча гIолаь «анаш» хилар трактора.

Тхо мита хиннача дийнахь тIехьашкара мост вIашагIа а деьккха Сунже вахалар Махьмад цунна дIаоттадбе муфта вал лада.

БIаьсти хлалехь тоа я ль кIемагIа яле д 123 трактор, 110 пух, 120 хахлаш сеялка, кхыйола техника кийч а яь аракхха езаш ба мастерскей. ХIана ахангаль кхьачай (3—4 бетта баь болх ба из!).

ХIанзарча темпашца из болх дIахо йолача хана а бен хуле кхуаргаш цар из кийчо е. БIаьсти гарга ме кхоач болх сихбе болалургба уж, гIаккха тоаль а тоаелза а болх бе ха хьагIаттача техника араяловакхаргьа, цул тIехьагIа каст-каста кхай юкъе сепа а еш еза ха зехьа дIаухийташ ремонт еш бахна безаргба цар. ДIадахайа шерашка пийсъеннай уж моттигаш.

Из кхы хилийта йиш яц. Техника кийчъеча сатийка мел йолчо хIанз дер доккха зе да. Мекъачарга хьежаш гоаргьяц бIаьсти.

«Сердало» газета рейдови бригада: Б. ИТАЗОВ — «Знаменский» совхоза механизатор; Я. ЛЬЯНОВ — «Назрановский» совхоза механик; М. ЗАНГИЕВ — газета собкор.

ЛАЬТТА ХЬАЬНДУ

Iалама хьалаш миччa тайпара дале а тIайiца лакхара декхараш кхоачашдара лаьттан беркат совдаккхара беррига ниа тIабахийтаб ухх Iай тха района боахамаш. Совхозийн колхозийн кханка органически минеральни удобренеш дIаувоаш ба механизатораш. Уж балхаш къаьстта дика кхочашду «Гудермесский» совхоза кхаш леладерайа. Шекара свекла дIаоргийоача 170 гектара лаьрхIа леаннача хана бархI эзар тони кхо кхай тIа дIаззаза механизатораша. ХIара гектара 47 тони кхоачийтаргда из. Цо торо хуийтаргьа шекара свекла дукхагIа чуа. ХIаьта иштта минеральни удобренеш тоас. 250 гектара лаьрхIа 78 тони тесса баьинаб механизатораш. Кхы а дIауваш я удобренеш. Иштта дика эттe из гIулакх «Кавказ» колхозе а. Шекара свекла дIае лаьрхIача 311 гектара тIа лила 4500 тони кхо дIаваьд уххаза хIанзаe. ХIаьта иштта цу дерригача лаьтта хIара гектара 7,9 центнер лоархIаш минеральни удобренеш тайсай. Иштта дика хьаьдьча лаьтта агротехника еррига бокъонаш йоагIа тайпара, кхоачашйойла чIоагIа хьукъае йиш я шекара свекла.

Лаьтта хьалдара дикагIа йола ха ца тIалийтара беррига ниа оарцагIбаьккхаб «Октябра 40 шу» яхача юртбоахама артела колхозаша. Колхоз кханка 2300 тони кхо дIаазал. ХIара гектара лех центнер лоархIаш суперфосфат тессай. Иштта дика лех балхаш «Дружба» колхозе а.

ДIаеха гуйре вай республика, къаьстта Гудермесски районе боахамашта чIоагIа дьттуд балхаш хилар. Ханнахьа йоачаш ца хулаш гурахьа дийна дхат дика къагIадалента лай кIал дахар. Цудухьа ухх шера азотни удобренеш гурахьа дийнача алата подкормка е тхай района йолчарел совгIа кхы тIа 930 тони аммиачни селитра йийхар оаха.

ХIана удобренеш Гудермесски базе хьаух. «Сельхозтехника» районни объединенеш боахамашнаш дIаувз уж района кханка. Февраля шоллагIча ах бетта гурахьа дийнача алата азотни удобренеш подкормка е долалургза боахамаш. Из гIулакх тIехьа из леаккхаш ханнахьа чакхдаккхара хIанзке а аэропорт гаца договораш дьа оаха. Самолетаца удобренеш тоса йиш йоацача дIаингача участкаш тIа, аIалара бIоагIий лелча моттигашка тукови сеялкашца удобренеш тоса лерхI.

БIаьсти юв культураш дIаоргйола дерригa лаьтта гурахьа аьба аьха кийчаьа тха районa механизатораша. Иштта кийчъеча, хьаьдаьча лаьтта дIадув фу дика хила деза. Иштта латт тха районе фу кийчдара гIулакх? БIаьсти дIае леза дерригa фу цIенваь пхьоалагIча классах да. пхьаьбакьда, дуган хьажаIеи фу тIуна долаш кондиционни да ала йиш яц. Сунжакаш яц боахамашка, цудухьа локъале йиш йоацаш хуиш дIаленнад дуга фу. ХIаьта хьажаIа фу сонта хуваш Ермоловски элеватореаа хьоацаргдоаш да боахамашка. ДIадувча боакъгIа дIакхоачадаь доалаш латт пхьоалагIча классах дола берна, гереха, гидуаргий фу. Люцерна фу шоллагIча классах да.

Ялата хьувкъам лакхбара боккхача лоархIаме да хий цехкилга. Цудухьа бIаьстан юкъе сиха культураша дегI даьхаргдаш хий лилара хий лехкача системашта ханнахьа ремонт е еза. Пхьабакъда, халахете а белгалдеза даьш цу хьакъера гIулакх тха районе лелара лелаш хилар. Планах цIенъе езача 178 эзар кубически метр каналех 45,3 эзар кубически метр мара цIенъяьяц. Иттe гидрогIирса мара ремонт яьяц, планах 88 бола. Сангараш цIенъяра Iалаьмате хIеанга балхаш лаьл «Степной», «Дружба» совхозашка, «Октябра 40 шу» яхача колхозе. Цхьаха оттача шелало цхьарчоз юхатехар уж балхаш, пхьабакьда хIанз юхаботабаь шоай болх лаьтта оахкача машинаша, ала деза темпаш лоха хилар.

Уж балхаш дешие дикдалийташ еза кхат кхедераш кийчбелга а. Дерригача боахамашка вIаштIехьаькха дIахьу шекара свекла хьажаIа, дуга, гидуаргаш кхеча звеньевойшта хьехилга. Кийчбеш ба поливальщикаш. Классность лаккхара курсашка дешаш ба беррига механизатораш. Культураштa гIулакх дара, пайданагIа долча тайпара хий дехкара, кхоеш техникаш пийса пайда эцара хьакъехьа царна лекцеш еш йоккха опыт йолча агрономаша, гидротехникаца, растенеш дорадара гIулакха болча специалисташа, инженераша. Занятеш дIакхахьара оттаь тематически дешарен планаш я.

В. КОПАЕВ,
Гудермесски производственни управлени керттера агроном.

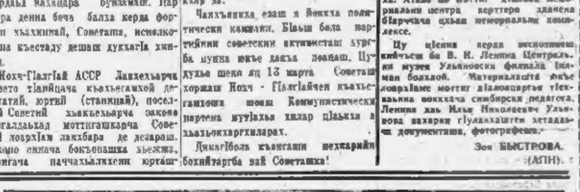

Запорожски трансформаторни заводе дьыхкад ер сурт. Техникни станце [illegible] тахийна дьалаш латт Криворожски ГРЭС-а лаьрIача мерча ТДЦ кхачa тайпах йола 40000/330 киловатт-ампер моа беда трансформатор. Ухх шера кхаь бетта йиш кийчъергьа ях.
А. Кривцов сурт.
ТАСС фотохроника.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизарга

ЛЕНИНАХ ДОЛА ДАГАДОАГIАРАШ

Надежда Константиновна КРУПСКАЯ

...ра дьича оппинам гIулакха чIоагIа лайдане, эр. Цхьабаьгда гIулакх принципиально вIаштIехьа ца даьча, берт а тишар...

на юкъе дойнар уж къоасамаш. Къамий цхьатарра бокъо ца хилар, цар болхлой цхьаьна... готъаш хилар... шийна чухь доаца Советски Социалистически Республикий Союз хьалхе [illegible]

Гайт хургдар Краково хана Ильича массаза а [illegible] (хьалхара Iалашдара лоархIаш кху статьяш тIехьагIа [illegible])

[illegible]

1912 шу чекхдоалаш [illegible]

1912 шера Алексински [illegible] Парижски группе цIерагIа «Правдае» [illegible]

тайп хьанд, хIаьта «Дан тамаш» впередовский сборникa № 3 тIа [illegible] Большевикашта [illegible] «Правдехь» [illegible]

Краково йоккха хана Владимир Ильича уйлаш социализм хьалъара [illegible] хьехар йолкар. Бокъда, [illegible] хIана [illegible] цу хана Бовзаш бацар Россерча социалистически [illegible] дунеш культурни йакара шоаш мадарра долча деррига [illegible] уйла тIаьр [illegible] Краков [illegible] хургдар Октябран тIехьагIа цу сахьта советски вахар [illegible] Краково [illegible] хьакха а социализм хьалъара цай тайпара бола [illegible] группа (приготовительни класс) эр. Бокъда, из цу дешай юкъахьа еш йола кийчо мара яцар, хIаьта а вахара [illegible] Владимир Ильича чIоагIа [illegible] йора культура дешай...

Культурах дуцаш, Ильича массаза белгалдоакхар культура юкъарча политически экономически вакарца бувзам хилар. Культурно-къаман автономе лоэурга чIоагIа дуьхьа а волаш, Ильича хаддь:

«Тайп-тайпара къамаш цхьан пачхьалкхан чухь дакхача хана, уж вIаш дуза экономически, правови, бытовой характера инийлашца, инийлардаци доаче кехкнешца. Мишта хьадагла мегаргда цу бувзамашта юкъара школьни гIулакх? Пачхьалкхани «Карадочара да мишта доаккаргда» из, парта балцана забара [illegible] белгалдовлайи менийлара, классически бундовски формулировка хьачо! Нагахьа сана цхьан пачхьалкхан чухь дай къамаш экономика вIашагIкхетадеш хилча, «культурни» а къаьстта школьни а дешай хьехархьа уж къоастадаь гIортар маьсаза а Iоадйин реакционни хIама да. Ишта а ца деш, школьни гIулакха тIехь къаьмаш вIашагIтоий гIортне деза, бIара кхоачашдай школе кийчдергдолаш. ХIана вайне хоеш да къамаш цхьатарра бокъо йоацаш хилари цар дегIайхе бовраш цхьатарра ца хиларе моттача хьелашка школьни гIулакх къамашка хьекакна дехьар фактически болIа хургда тIехьадаьссагIа долча къамашта...».

Ильичаьа чIоагIа уйла тIайохийташ да цу хана Владимир Ильича школьни гIулакха хьалъехьа пролетарски [illegible] хьехар. Культурни [illegible] къаман автономе, школьни гIулакх «пачхьалкхаца [illegible] дIадеккхара» волаш, цо хадаьд: «Демократи хьоштаца массаза а, хIаьта болхлой класса хьехтахе къоастадаьлда шийна [illegible] моттигерча [illegible] йолча школашка деррига къамий [illegible] вIашагIйоала гIорта [illegible] Пачхьалкхан Думе Российски социал-демократически болхлой фракце цIерагIа владимирски болхлой депутата Самойлова дийна [illegible] тайпара деррига къамий болхлошка цхьане дIаякха оза школьни гIулакха хьалъара пролетарски политика. (Самойлова [illegible] пачхьалкхани [illegible] школа [illegible] дIадехаш [illegible] школа [illegible] свобода йолаш хилар)...

Нов. Бадаева 1913 шера Ильича хайир «Халкъа просвещени министерства политикан лоьтта доьш хьехайнже ца Думе де дезача къамаьле проект, бодайа да а дар из къамаьл, баьда председателе чекхдаллаца дIа дийтизар цунга из.

Цу проекте тIа Ильича йоалаьеар моакх культура хьалъекха Iалашмете чIоагIа тIехьабиса хилара дукха цифраш, халкъа образованна дIайоакийта средстваш Iамашйна яьнзга хилар, [illegible] пачхьалкха правительства [illegible] образованета бода [illegible] дIа мишта къуяэ. Цу проекте тIа Ильича хаддаь правительства хьехархо.ша бе-баша дошцаш, хьа ца хетас, цай [illegible] гIулакх [illegible]

(ПхьалтIадаккхар хургаьд.)

(АПН).

Советий хоржамашта накъадолхаш

КИЙЧЛУ

ХIанз юкъараниг хьоржаре [illegible] да парте XXIII съезда решенеш хIоьртта йоашха а йоашхаш наха дIайовзийтар, [illegible] шера Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара сийна тIаийдаь социалистически дIехьарна кхоачашдара къахьегамхой охрдагIбаккар.

Парте Октябрьски райкомов юкъхьалларча партийни организацешей дакъ йоакхо ю гIулакх а хийна дIаттад наха юкъе беш бола агитационно-клетани бойх уж [illegible] бейшйолча моттигашка бар. Къаьстта баьржаб из хIанз, къахьегамхой депутатий моттигашкарча Советашка хоржамаш хьрен халкъа судий халкъа заседателаш хоржарен хампанеж кийчо елга сихлуш латтача хана.

КПСС райкомо дукха ха йоацаш чакхъьаккхий юкъаналаша парторгаши, организацей секретарий, организацей предприятейи кулгалхой инструктивни совещани. Цига дийцал моттигашкарча Советашка хоржамаш дара организаторски клетани-политически болха къакхеллара дешаш. Эттера дикагIа кийчбенна а цхьа белаш а болча коммунистех белгал а баь, КПСС райкома бюро заседание чIоагIбаь агитпунктай заведующеш, хIаьта дерша семинар чаха а ьыкхаб. Семинаре дийцар В. И. Ленин ваь 100 шу дизара кийчо ярей къахьегамхой депутатий моттигашкарча Советашка хоржамаш дара кийчо ярей хьакъельара агитаторий дехьарен лаьца дешаш.

Кийчо еш латт округаш, участков районни хоржамий комиссей членаш белгалбаь. Юха хьажа а хьежа, дикагIа бола агитатораш юкъе а уллийташ вIаштIехьаьнхай предприятей, организацей, учреждеНей, юкъарча [illegible] агитатораш. Район хIаьлий 20 хоржамий участок. Цу балха юкъезаб райкомо [illegible] эзар гаргга агитатор, лектор, активист — общественникаш.

ДIахха хоржамий кампани йолча хана а сана организаторски политически болх къахьегаре боржабен латт № 11 йолча хоржамий участка агитпункта, № 5 йолча юкъерча школа, № 15 йолча (Гипросельхозстрой) хоржамий участкий агитпункташка. Цхьачик. Йитта цига агитаторех Льянова Марем, Веглеров Сергей, хьыбараш хоржархошта юкъе хоржамех йола Положени дIайовзийтара беседаш еш ба. № 15 йолча хоржамий участка агитпункте халаж а балл дI план, хоржамий участка выкопировка. Цига агитаторашца инструктивни совещани чакхъьеккхад.

Т. БОРИСОВ.

РСФСР-а Лаьккхарча Советан депутат вола КПСС Нохч - ГIалгIай обкома хьалхарча секретарь Чахкиев Алсбика [illegible] дукха [illegible] Грозненски гарнизона цхьан подразделенин лични состав йолча. В. И. Ленин ваь юбилейна [illegible] Нохч - ГIалгIайче дийцар депутата [illegible] Цар [illegible]

Шоай подразделенин тIомий гIулакхах дийцар сержанта Тумурзаев Сайд - Эмина.

СУРТА ТIА: депутат [illegible] Чахкиев къамел деш ю салтеца (аьрдехьара хьалхьа латтаенна) А. Колбасенкаца, В. Полунинца, сержантаца Н. Полупанкоца.

Д. Васильева сурт.

Хоржамий кампанин (Пачхьалкхан Думе ду хоржамаш — ред.) кийчо яра Парижера Питере баьхар тха гергара накъьостий — Сафарова Инесси. Наьна паспорт болча [illegible] Инесса тха долча Краковe чуэттаар. Цу ден тха долча дакъахар цо, доллача хIамах лаьца дийцар цуно, масса [illegible] цуна, Ильичаца цхьане эрригI балхе план йийцар... Инессаген Сафароеген гIолла тIоьна дикка доьшача Питера [illegible] цабуззамаш а тайса, дукхача нака юкъа бойха бойх бар болхлойта. Пражски конференце резолюцеш, парте хIанз хьылхашна оттадаь [illegible] дIадоваьллий Нарвски районах цар баьва хилар. Юкъаметтаттиьар Петербургски комитет (ПК), цул тIахьагIа [illegible] Северни областной бюро... Северни областной бюрос бахьа балхо кIийле кийчбир ПитерагIара [illegible] — большевикаш [illegible] депутатана хоржера. Питера болхлоьтта юкъа ликвидаторий лоаргIам бойла латтар; [illegible] революцини къоасам лоаттабара метта ликвидатораш реформа кхерва оттар, [illegible] либеральни болхлой политика нийа белаьб болебахр. Ликвидаторшца берт хургбоаца къоасам лоаттабанза баргбоаца дар. Цудукъа Ильича новкъа хулар «Правде» юкъаьаца цун статьяш [illegible] ликвидаторашцара поламика [illegible] дIайоаваш хилаб. Цо «Правдегаь» хаьдара эгIоаша кисьмаш. Цу къоасама [illegible] юкъедатлахьар «Правде».

ПетербургIа болхлой кургаре бола уполномоченнеш харжа оттабаьбар 16 сентябре... Болхлой кура гIоллара хоржамаш бойхь тIаьм бошай чекхдьлар.

Вордагl октябрь чекхбахар тIеххи хоржамайта тIебала балам. Думаза болча болахоша традицие баьде [illegible] дукхаьча моттигашк ба-баьха ца хеташ лелаьдаро. Хоржамашцара гIулакх, цао лоаргIам бацар, шерра агитаци е эзар. Ишта дале а болхлойчарна депутаташ [illegible] Эгера йоккхагIйолча промышленни центрий курешка хоржамаш чекхдьлар большевикаш [illegible]. Чекхбаьлар дочкха сий дена йина болхлой - партийцаш. Ялх сагI кхьлар Думе большевистски депутаташ, меньшевикаш — ворхI, боьхда болхлой депутатана — большевикаш миллион бара болхлойчара [illegible], меньшевикаш — ½ миллионагарь. Цул совгIа дIадолапушвлха волуш дар, [illegible] организаторий хилар, большевистски депутаташ чIоагIв хкотабенна хилар. 18 октябре хьайхйлар Дума, болхлой демонстрацеш забастовкаш а хулаш...

Краковски хана — интернационалистически тIом болалуча [illegible] — Владимир Ильича [illegible] къамий [illegible]. Къона волча хана [illegible] бар цуьне масса а тайпа къамаша беш [illegible]. [illegible] Маркса [illegible]

ХьотIабоагIаш латтар тIом, [illegible] националистически уйлаш, къамашта юкъе моастагIал [illegible] буржуазе. ХьоттIабоагIача тIомо [illegible] шоай лоIама хилар [illegible]. ТIом хьоттIабоагIа бола безам бар — цуман шекадецар Ильич — [illegible] 1896 шера Лондонски дунен [illegible] юкъерча конгрессо а чIоагIбаь [illegible] 1912 шу чекхдоалаш — 1913 шу доалуча [illegible] Владимир Ильич...

[illegible] парте [illegible] депутаташ [illegible] 1913—1914 шерашка, цул тIехьагIа 1916 шера империалистически тIом гIорбаьлча [illegible] Цу дискуссешка партера моттиг лоацаш вар Ильич, хьадда а чIоагIа а уйттадора цо дешаш, [illegible]

ЧУВАШЕРА КЕРДА ШУРИ ЗАВОД

Керда шурий завод [illegible] Чебоксарашта. Цхьан дийнахьа кху заводо [illegible] шурий 100 эзар килограмм, кефира 24 эзар килограмм, витаминашца боахача шурий 8 эзар килограмм, берий кефира 4 эзар килограмм. [illegible] республикан [illegible] шурий [illegible] предприятейчул.

Деррига балхаш механизаци хургда заводе. Балха оасарла лакха йола оборудовани оттаен лоаргIам проектировщикаша. Масала, [illegible] шура автоматически цистернашкарен флягашкарен [illegible] шура [illegible]. Шура тара хьалъухачей приемни [illegible] транспортераш тIа Iоуетаргба. Автоматически установкаш шурий [illegible] стерилизаци [illegible] шура [illegible] чуйоттаргья, уж дIакъуларгба. Технологически тIаьхьожаш лоаттабеш производствени процессашца [illegible] приборашта [illegible] хургба.

Петр СЫМКИН, (АПН).

Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитете

ЮРТБОАХАМА ЭЛЕКТРИФИКАЦИ ЯРА—ЦАХАДДАШ ТЕРКО

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитета бахьа [illegible] белгалдовлий 1966—1970 шерашка юртбоахама электрификаци яра хьакъехьара партин правительства заданеш Нохч - ГIалгIай АССР-е лертIа кхоачашьяц ца хилар. Колхозашкни совхозашкни электрификаци яра тейпаш юртбоахама производство дегIайоалларен юрта бахача нах культурно-бытовой хьалаш товларек дехарашa дIадеххача баьрам тIа яц.

Республика юртбоахама электрификаци яра гIишлои - монтажни балхаш кхоачашде хертерча дакъе декъарийна йолча № 66 йолча механизированни колонна кхоачашъьяц 123 километр йола линии 9 эзар совгIа мощность йола 140 трансформаторна пунктани хьалъара план. Йитта кхоачашъьяц колхозийн совхозийн помещенешка свет чуйиллара, задание а. Пленах 11,7 эзар цIенна электрификаци е езача 3,2 эзар цIенна яра электрификаци яьц. Юртбоахама объектанта электрификаци яра [illegible] проекти технически бокъонаш теллаеш дукхь моттигаш нийсну, из балхаш доалш 1968 шера хьалъаь 33 трансформатори пунктам [illegible] эксплуатаце дIачуеннац.

«Грозэнерго» управление (нач. Лихачев, Рудницкий) Юртбоахама министерства (мин. Ванин), «Светотехника» треста (нач. Тангиев) лертIа тIахьожаш лоаттабац юртбоахама электрификаци яра дош долча балхашта, [illegible] объекташ хьалйо, уж эксплуатаце дIахьара [illegible]. Электроэнергех лертIа [illegible] технически [illegible].

«Кавказэлектросельстрой» треста № 64 йола механизированни колонна (нач. мин. Ширяева) кхоачашъьяц 6,93 эзар киловатт мощность йола [illegible] подстанци [illegible] «Грозэнерго» управлене шоай баланса тIа оттаьвц колхозашкарен совхозашкарен [illegible] 53,3 километр йола электропередачай линеш, еала тIахьожаш лоаттабу юрта бахача наьха цIенойшка свет чуйиллара балхаита.

Республика юртбоахама министерства тIахьожаш лоаттабац объектий хьалъара тIехьа. Боахамашта электрификаци яра йола титульни списов хIана а дIакхачийтац № 66 йолча мехколоннага, министерства лертIа [illegible] тIабахийтац, электромонтераш, иштта кхыбола специалисташ кийчбара дешашта. Пленаш 108 сагI кийчо везача уж тIехьарча шера деррига кийчбаьр 36 сагI мара вац. Профтехобразование училищашка цхьа сагI вахайтавац. Цхьйолча совхозашка техники - электрийни [illegible] тIа ба кхыйола специальносташ йола нах, [illegible].

«Светотехника» треста совхозашкарен электромонтажни балхашта тIахьожаш [illegible] бахьан уж тIехьарча кхаь шера цу балхашта [illegible] 127 эзар сомах дукхьан 82,8 эзар сомах мара пайда ийцабац. ХIаьта «Алхан-Чуртски» совхозе 1967 шера деш болх ца беш а 10,3 километр йола линеш. ХIаьта «Гвардейски» совхозе [illegible].

«Сельхозтехника» республикански объединене (нач. Аванесов) совхозашкарен колхозашкарен [illegible] электромоторашта ремонт яра, вIашагIъеллаьц обменни фонд, электроматериалашца электрооборудованешца колхозашкарен совхозашкарен лертIа Iалашъяц.

Балача наха бытовой гIулакх дара министерства (нач. Пирариев) лертIа порядок оттаьяц [illegible] бахача наьха цIенойшкарча электроприборашта ремонт еча.

Юртбоахама районни производствени управленешта, [illegible] депутатий посёлкани советашта, совхозий директорашта, колхозий председательша [illegible] «Грозэнерго» сетевой предприятеща электрически сеташ, трансформаторни подстанцеш [illegible]. Из [illegible] дукха моттигаш нийсаду электроэнергех [illegible].

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитете, № 66 йолча колонна (нач. [illegible]), «Грозэнерго» управлене (нач. Лихачев, Рудницкий), юртбоахама министерства (мин. Ванин), «Светотехника» треста (нач. Тангиев), бытовой гIулакх дара министерства (мин. Пирариев), «Сельхозтехника» Нохч - ГIалгIай объединене (нач. Аванесов) [illegible] уж [illegible] кхоачашбоаларан дIадаха.

Колхозашкарен совхозашкарен электрификаци яра [illegible] № 66 йолча механизированни колоннан начальника нач. [illegible] выговор яь.

Башха-дика говзанч

КОММУНИСТЕХ ДОЛА ДУВЦАРАШ

Цхьатарра тата хезаш бойх беш а Аргунски шекара завода продуктовни цеха аппараташ.

Шекара заводе [illegible] хьо. Завода хертерча инженера Николай Васильевич Витковске [illegible] со. Цхьа мастер Завриев Абубакар [illegible] со [illegible].

...Из дар советски [illegible] хиннача 1945 шера. Дукха [illegible] наха [illegible] бар. Казахстане Джамбульски областерча Мерке станице шекара завод чIоагIа [illegible] яр. Из завод мара [illegible] уж [illegible]? Болхлой массанехьа а эшар: сихбаь юхаметтаоттабеш латтар [illegible].

15 шу дола Абубакар 7 шера школа хIаьтта [illegible] вальнивар. Нана воаш хиар, цIамогаш вар да. КхоалагIйола йиша [illegible] яр. Лелаьуш Абубакар [illegible] боахам мара [illegible] шар. Фу дича [illegible] дола-хьогI, дезала новкъостал [illegible]?

— Балха гIоргва-кх, — [illegible] Абубакара. [illegible] заводе бахар [illegible] Завриев.

...Ха дIаухар. [illegible] гIалагIа ера кхувш [illegible] кIаьнакга: вежар да, нана а хьар. [illegible] йиша а дIайахача [illegible]. Цхьабакъда, ноакъостама [illegible]. КIаьнах кхувш, низ болаш [illegible]. Кадрови болхлоша, чIоагIа раьза а болаш, ноакъостах дора. Юххьанца диффузе батарейашка [illegible] болх беш хилар, цул тIехьагIа [illegible] тIа бригадир а волаш болх бир. Цхьа ха яьннача [illegible] аппаратчика гIоача хилар.

ВорхI шера образовани мара а ца хиннча, [illegible] специальность [illegible] а хьача чIоагIа хала да цехерча еррига механизмий [illegible]. Цхьа а [illegible] да [illegible] Нохча [illegible] костацка худа химически процессаш йовза. Цхьабакъда, ший професси кIоарта йоаза гIертар хилар [illegible].

1957 шера Нохч-ГIалгIайчене хьалвоагIаш Меркенски шекара заводе воккха говзанч вар Абубакар. Болхлой коллективо чIоагIа сий деш вар из.

Шийна мехка цIавача гIоне [illegible] «Шалински» совхозе болх беш хилар Абубакар. Республике шекара завод хьалъеш мара латтацар. Ший професета салаттар Завриева. Совхозе хувцаш массехк гIулакха тIа хилар из, цхьабакъда, [illegible] Казахстане, ший коллектив волча [illegible] фу дар-хьогI [illegible] уйлаш е а вальнавар...

ЧIоагIа [illegible] Абубакар Аргунски шекара завод болх бе [illegible] хана шийна хезача. [illegible] Мескер-Юрта [illegible]. Цу дийнахье а [illegible] заводе вахи из слесаралла дIайийцаф. Цул тIехьагIа, завод [illegible], бригада [illegible] хьожанир из. Бригада ремонт [illegible] хилар продуктовни цех яр, тIеххьарча [illegible] Мерке Абубакара бойх баь [illegible] Керда сезон [illegible] цу цеха аппаратчик хилар Абубакарах.

Завриев юхьанца шекара заводе болх бе волавенча [illegible] 22 шу дIадахад, хIаьта царех 17 шера из шийна дукхадеза гIулакх деш а хийнад из.

Шийна тIадилла гIулакх тешаме кхоачашдеш а [illegible] дисциплинеш йолаш а хилар 1968 шера продуктовни цехе мастерала хьожавьа Завриев Абубакар.

...Цех а цу чура нах а [illegible] сона Абубакара.

— Тха сиена участок, иштта ахьача, цех вакуумаппараташкарa йолаку, — йоах цо. — Бедах-сироп тхога хьачуух [illegible] станцера. Вакуумаппараташка [illegible] масса [illegible] оаха, цул тIехьагIа масса дIачухец [illegible] продукте [illegible]. Цига центрофугашка [illegible] къоастаяц центрифуга патока, шекар [illegible] рах дIакъоастаи, шекар дIайхача хила кIайду, тIакха докъадеча отделение а [illegible].

ЧIоагIа безаш а болаш хадувгI аз мастера дувцачунга. ХIара [illegible] болх [illegible] сона Абубакара.

Таташта тахьагIа пхьаь тхоаш шинь хилар дукъа [illegible] кийнете дIачудолх тхо. Цхьабакъда, таташ [illegible] хоз. Со чIоагIа [illegible] цхьабакъда, Абубакара, вела а къежаш, [illegible] дех согара. Из цу таташка вахийна, цхьабакъда, сона хаиц, нийсагIа аьнча, аз кхетадац цо дувцар.

— Хьайх, новкъостех, балхах лаьца Iа дувцахьа [illegible] сона, Абубакар.

— Фу дувцаргда аз хьона? Массане а санна болх бу-кх оаха а... В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна кхоачашде керда социалистически декхараш тIаийцад оаха. Тха цеха болх дукха [illegible]. Оаха [illegible] продукци [illegible] шекар [illegible]. Нах боккъала а дика ба тха. Дукха ба тхо долча Грозненски профтехучилищера [illegible] практикантий. Уж Iомаьу оаха. Цу [illegible] теоретически [illegible] дика я. [illegible] кийчбац уж. Цхьабакъда, са дика гIоончий ба. Хьалхарча продукта аппаратчик коммунист Тепсаев Вахит, аппаратчица комсомолка Горбова Нина, шолагIча продукта центрифуговщица Сахтаева Жансара, [illegible] бригадир Саидов Шарипди — уж лакха квалификаци йола болхлой ба. Цар дукха новкъостал ду сона.

[illegible] Витковскиера дийкар из цеха а Завриева ший а бахах лаьца шийна хетар [illegible] дувцарга.

— Абубакар цехa мастерагIа [illegible] тIехьагIа, — йоах Николай Васильевичa, — шекара дикаха дика тоа а еций, продуктовни цеха участие из [illegible] дешад. [illegible] уж хьона гIулакх да. Коллектива уж гIулакхаш карагIдайнад [illegible] Завриев — дисциплина йола, хьинар долаш, [illegible] шийна балхарча новкъостешкара а [illegible], ший гIуллакх дика довза специалист бакъаш.

...ЧIоагIа раьза хиина, цхьаькха а дика сагI, коммунист сайна вовзарах [illegible]

Веха ДЕДУЛАГОВ.

ПРОПАГАНДИСТ

Дукха ха йоацаш «Советская Россия» газета [illegible] Партийни комитета секретара [illegible] гIулакхаш. «Оаха [illegible] тхоай кагирхоех, — аьлар [illegible]. ТIех дика къахьегаш ба уж, бакъда къаьстта тIа дог [illegible] къона колхозой [illegible] хилаpо.

Коммунистий кулгалхочун уж дешаш дагадехар сона, цу колхоза комсомольски организацин секретараш Сусуркаев Сайханаца юрта библиотеке [illegible]. МалагIа литература [illegible] къонача колхозхоша, аьйна оаха библиотеки заведующе Закиханова Камисас аьлар: «Тайп-тайпара литература [illegible], [illegible] дукхагIа цар хеттар политически литература да».

—Цу хIанашна «безе вар» тха пропагандист къона коммунист Удаев Оалхазар ва, — [illegible] аьлар Сайхана.

Кагирхошка политически [illegible] «Советская Россия» газета колхозе. Ер къоалагIа шу да къона колхозой политически дешара системерча тайп - тайпарча кружокашка [illegible]. ХIаьта цу гIулакха дарна [illegible] моттигерча школа хьехархо Удаев Оалхазар за.

Кагирхоашца [illegible]. Из бахьан долаш [illegible]

Пропагандисташа ше болх [illegible] Удаев Оалхазара [illegible]. [illegible] шера Оалхазара кулгалдеча кружоке дешаш 40 кьона [illegible].

Ше занятиш [illegible] пропагандиста [illegible] тайп-тайпарча литература.

«Кругозор» олача кружокера занятеш [illegible]. Ер шолагIа шу да къона механизатор Эдиев Джалиль «Кругозоре» деша [illegible]. [illegible] книгаш [illegible] цунна, уж [illegible]. Дукха ха йоацаш комсомольски комитета агитаторалла [illegible] Эдиев. Иштта кружоке [illegible] Абдулмуслимов Султан, Баскиев Шамхан, Гайсуев [illegible] агитаторий болх беш ба.

Шийн беседаш колхоза вахаре [illegible] гIерт пропагандист Удаев Оалхазар. [illegible] техникана [illegible] гIулакх дарах къонача механизатора Султанов Султана колхоза правлене [illegible] пропагандиста. [illegible] занятеш чакхдаIаьар. [illegible]

А. ПЕНЬКОВ.

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. [illegible]

150 километр [illegible] 1969 шера [illegible]

СУРТА ТIА: [illegible]

Е. [illegible] сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС ЦК ОКТЯБРЬСКИ ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ КХОАЧАШЪЕШ

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

Суьженски района юрта бахама къахьегамхоша, дерригача советски халкъо а санна, дагахьа рьвла хиина тIаийцар КПСС Центральни Комитета октябрьски Пленума решенеш.

Пленума решенеш Iомадай массе а бригаде, колхозе, совхозе, завода производственни участкашка, «Суьжанефть» ВПУ, марксизма-ленинизма школашкехь партийни дешара системехь политшколашкехь цхьайолу занятеш Пленума решенеш Iомадара хетаь я.

Колхозхошен совхозий белхалошен масса мотте белгалдаьх, парте XXIII-чу съездан КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) Пленумехь вIаштIехьаьккхина юрта бахама дахьхьера парте политика халкъа оьшангарча хьаштана [illegible] хилар, тIа-тIа дукхагIа дегIаьххара цо шерра торолаш хьелаш хилар.

Планированин загатехьлойн кердо порядок, юртбахама производства технически база чIагIъяр, бIаргачара коллективаш а хIара белхлочун а шеаш хьайтача къах хьалдар алсамдаккхарца бахам хилийтар — цу даллача хIамашца новкъостал даьд лахьта леладарен хьайбаш леладарен культура лакхъяра. Парте XXIII-ча съездо а КПСС ЦК Пленумашна а юрта бахамах лаьцна эьча решенеша а, хIаьта укх тIеххьарча кхаь шера юрта бахаме хиннача хувцамашна а дегаш урьоттадъь бийча района колхозхошен совхозий болхлойшен дерригача участкашка чIоагIа хьнар айденна къахьег, поманкара доагIIаш дела дакъа лоац юртбахама продукци дукхагIа ихилара юкъе. Юрта бахама болхлоша, бахамий кулгалхоша специалисташи дика кхоьаху, юртбахама культурай хьункъам лакхбар юртбахама продукци дукхагIа ихилара лард хилар. Цудукъа хуьккача бахамашка чIогагIа леархIам бу лахьта леладарен культура лакхъяра. Цунал дика беркат дьлина. Масала, 1965 шера районера ялате къувсъам хIара гектара тIара 20.5 центнер хилар, 1968 шера — 23.7 центнер.

Ялатан кIедара агротехника вьаьтта дика тоаьйна дIадахьча шера гуракха дуьча ялатий вIара гектара тIара 31.8 центнер лаьккха «Победа» яхача, 29.1 центнер лаьккха Шеча Эскара цIерагIча, 10.6 центнер лаьккха «Веселая» яхача колхозашка. Агротехника тоалуна хьакха «Победа» яхача колхозе шерра юкъяккхахьа болабеннаб нанна хьувхьам телаш дела «[illegible]», «[illegible]» яхача гуракха дуьча кIий сорташ. 1-чеи 2-чеи репродукцехи дIадучча стандарта лактерча классехи дола фу хоссаш шера дIадеш ялаташ. Цу деллача хIамашта Социалистически Къахьегама Турпал В. И. Емельянов председатель волча «Победа» яхача колхозага торо хилийтар паччахьалкхенга ялат дохкара хее шера план кхаь шера кхоачашъе. Вокх бахамашка а дике ике а даь, ханнахьа чтийнна ялаташ.

Дика чаккхахьккхад ялаташ эшилга. Паччахьалкхенга 24.5 эзар тонн ялат дехкад, хIаьта из планал 4,5 эзар тонн дукхагIен 1965 шера декхачул 8 эзар тонн дукхагIен хуь.

Хьувкъам тIа-тIа лакхлуш дукхагIа бахамаш хьайоагIа кхыйола культурай а. «Победа» яхача, Шеча Эскара цIерагIча, XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозашка хIара гектара тIара 15—17 центнер генарий Iоакх. Иштахьа санна 1965 шера районо паччахьалкхенга 2881 тонн генарий еха хиннаде, 1968 шера 6146 тонн еххай.

Дика толамаш дьххад тха бахьадараш леладерашен сенний беламаш леладерашен. Цо иштта торо хилийтай колхозашка паччахьалкхенга бахьадараш дохкара план тIеххкочаше а 1965 шерачул 1400 тонн дукхагIа бахьадараш дохка а 400 тонн дукхагIа кхартолаш йокха а.

Цхьабакъда, оаха кхетаду, юрта бахама дахьхе тхоьга дIадоахалургдолаш укх гарттарча хана дIадоахаргдолаш дола кхачамбоацараш тхоьй хIанз а хилар. Цхьайолча, йоккхагIа диллача продавбоацача, Орджоникидзе цIерагIара, «Ильича васкеташ» хьар санна йолча колхозашка хIанз а тIехьайнса я ялаташ а кхы мел йола культураш а кхеиира агротехника, цига 14.2 центнерал лакхбеннабоц ялата хьункъам, из хул бахьадараш кхедоах.

Оаха хIанз а найда эцац хIанз оаха кхебечул дукха а лакхагIа гурахъя дувча ялатий, хьакнхий, генарий хьункъам кхебе йиш йолаш дейча хиш декхача лахтий ерригача резервех.

Лаьтта леладерал тIехьабиеш хьайбаш леладераш а. Цу юкъа 1300 бежан тIаккхийтад доахамаш, цу дакъе юрта доахай — 717 бежа.

Хьайбай продуктивность дикка лакхъйоа ба доахаш леладеча фермай болхлой. Аьнча кхоьчам ба, шера еррыгача районе мехера лаьрхIача 1968 шера хIара IаттIгара яьккха шура 1964 шераца кийсинча 859 килограмм дукхагIа хилар. Цхьабакъда, из кхы а дукха дукхагIа хила йиш йолаш я, хIана аьнча хьахха латтача бахамашка хIара Iаттагара йоаха шура кхы а дукхагIа я. Масала, «Победа» яхача колхозе 1968 шера лаьккха шура 1964 шера лаьккхачуна кийсинча 650 килограмм дукхагIа хилар. XIX-ча партсъезда цIерагIча колхозе — 570 килограмм, Шеча Эскара цIерагIча колхозе — 400 килограмм дукхайча. ХIанз оаха тхоьй лаьцаш тIадахийтал кхалха латтача бахамий из мьхера опыт еррыгача колхозашка, фермай бригадашка болхлошка дIахьийтара.

Шура дукхагIа йоха паччахьалкхенга.

ДукхагIа доахкаш а паччахьалкхенга декхаш а ха дула. ХIанз найха декхагIа зIа ьеаннай колхозаш дукха хьархIа дахеIешашка доакхедча доахах.

Шерасара шерага дукхагIа гул деш а паччахьалкхенга дохкаш а [illegible] фуаш. [illegible] дахьъе колхозий из вIаштIехьдьюввнаа яхкаш йола котамаш дукхагIа хиларах, цхьабакъда, керттерча дакъе тIарча салхадарий продуктивность лакхъяра чотах.

Иштта хIара шера дукхагIа доаккхаш а паччахьалкхенга дохкаш а ле тха, из леладеча тха района керттерча доагъеех деш а.

Юрта бахама дакъе парте чакхдаккха кийчдьаь гIулакхаш йиш хилийтар хIара бахама ахчан дохадаш алсамьяха а из чIоагIбе а. Лакхьеннай колхозий лакхъей рентабельность, чIоагIеннай цар экономика.

Из бахьан делаш къахьегаман ахчашка мах тела вIаштIехьаьлнад колхозий, хIаьта цо дьтта бокаш дела хьалаш хилийтад районерча хIара колхозин дедала махар тоадара.

КПСС ЦК октябрьски Пленума решенешка дехкар оттадай укх гартгарча хана юрта бахам хIаттарча машинаца, техникаца кийчбе, юртбахама балхашта комплекски механизаци е аьлла. Оаха тхоай деррий ишаш тIаьхийтаргда механизаторий кадраш кийчъяра, тхоаьна хьайта техника кIараерзара, тIехьа кхы а дукхагIа лакхбергда оаха юртбахама продукце паччахьалкхенга дохкарен баран.

Тха района къахьегамхоша, дерригача советски наха а санна, декхарагIа дела декхараш тIаийцад вай баьчча В. И. Ленина юбилей сийна. Уж декхараш кхоачаш е деш, районо 7-гIа ноябре хьалхахкачалехьа кхоачашьеьай юртбахамий продуктий дерригага паччахьалкхенга дохкара шера планаш, хIаьта цу хана дела укх шера чотах къахьегам хьайоагIа колхозхойи совхозий болхлойи.

Экономика айаларга хьежжа хIара шера тоалу мах, баха моттигаш, лакхлу бахача махка байт, культура.

ХIанз боахха пропагандистески массово - политически болх бу партие районан района партийни организаценаш КПСС Центральни Комитета решенеш дIайоваийташ. Из болх хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тIаберзабаь, хIара коллектива сагатоагIа дола гIулакхашка айхха букъаш делабу. Партийни организацеша хIара къахьегамхочоа новкъостал ду парте ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачашъеча шийн моттиг бакъонца белгалъе. Цу балхе юкъе лакъа лоац 700 сонгIа агитатора, 200 политинформатора, районерча берригча коммунистапа.

Партийни организаци, Суьженски района беррига къахьегамхой чIоагIа хьнар айдена накъабоа В. И. Ленин ваьча дийнахь денз 100 шу дизара. ЦК октябрьски Пленума решенеша тха бIу болийт, цудукъа района къахьегамхоша кхы тIа а чIоагIъергъа пятилетка хайал хьалха кхоачашъяра лелаю яхь.

ЦК октябрьски Пленума решенеша керда киъаш ду тхона коммунизм хьалъяра декхараш, сийдахь-йоккхий ленински юбилейна кхоачашъдара.

В. БАРДАШКИН,
КПСС Суьженски райкома секретарь.

ДНЕПРА ТIАРА ЭНЕРГЕТИКА ГИГАНТ

Запорожски областа Каховски водохранилищна лорда бесIорахьарча берда Iисте хьальерга Европе яккхий боккхагIчарех цаI хургIоа Новоднепровски тепловой электростанци. Цун проект оттаьй «Теплоэлектропроект» яхача института Харьковски отделено.

— Шой власта [illegible] (3000 эзар киловатт) Днепрогэсал кхоза сонгIа йоккхагIа хургъа Новоднепровски ГРЭС—ялаш бер АПН корреспондента проекта керттерча инженера Самуил Альтшулера. — Чура ца 2 миллион 300 эзара кубометр [illegible] цун керттерча корпусе чу [illegible] энергоблок оттаерга. Царех хиъ цIерие 300 эзар киловатт а боккхийн массаш [illegible] хьаралъяр [illegible], хIаьта хIаракр 800 эзар киловатт [illegible] энергоблок шоай тайпара [illegible] Ленинградски предприятеша — КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча металлически завода кечьа кийчъерга. 800 эзар киловатт [illegible] болаш йола тIуа боалла турбинаш, хIаьта «Электросила» яхача заводо — [illegible] шоай тайпара генераторашь. «Красный котельщик» яхача Таганрогски завода СССР-е эттара хьалха хургда [illegible] сахьато 2500 тонн [illegible] Iабеш дола пхьа корпусах латта [illegible].

Цу станце оттаерга вIашагIтехха йоккха гIоаца йола советски оборудовани — кIур бу газаш [illegible] электрофильтраш, сахьата 2,5 миллион кубометр кийлаш дол чууизаш йола насосаш, сахьата миллион кубометр фо чуйотташ йола вентиляторш.

ТIех чIоагIача болатах лайдо эзаро юш хуланттарча [illegible] массехаззза кIезигье, тоьал дукха кходергIа безача масках дола металл. Приборашта даьрIа массехь [illegible] бола кабель [illegible]. Цо хIара энергоблоке кхоьрIа чIоагIа боалча йола 300 километр сонгIа провод.

Новоднепровски ГРЭС [illegible] хIара шера боагIергIа доахаш яIара 8 миллион сонгIа тонн. Цига хьалхе [illegible] кIорах дол боаха йоккха [illegible] цIу цу электрой Iазарца кIор [illegible], вентиляци йоаш кIор [illegible] керттерча нефтуса бушерашка кIоре йол чуузва пневматически насосаш. ХIара сехьата цу предприяте чайлйоахаргъа эзар сонгIа тонн йоагота хIамаш.

Новоднепровски ГРЭС-о шера 20 миллиард гаргга киловатт-сахьат электроэнерге йоаккхаргъа.

Станцена лаьла хьальоттаргъа дукказа вIаштIардъ чуIе цIенош, культурно - бытовой учрежденеш чубайла-массехдолча хIамашца кийчъя энергетикий город. 16 эзар сог [illegible] харгволаш лаьрIа я из.

Игорь ТВЕРСКОЙ,
АПН корреспондент.
АПН.

ХЬЕХАРХО

«Бера дег чу дасса хIама ийрь тIа дал йоазув санна чIоагIа да», аал наха. Бера дег чу баьхьар, эздийар мара доссийта йиш яц. Эттара хьакха хьехархочо дIадоаний бера махар, хьехархочой санна кхача сагIа темац бер.

Цудукъа нартен правительствай даим йоакхо ю кхехархой, вай венка сийлахьа лоарI [illegible] чоалхаш бол.

ЙисагIа шу да Сахалова Лидас школе болх бу. Эттара хьакха секретарь - машинистка. [illegible] цхьан шера бахь [illegible] ю. [illegible] бера [illegible] хийцача [illegible] цара [illegible] Лидас, тайн-тайпара [illegible] кхеш Iамадера царна.

Иштта дIайенар Сахалова шийна дукха деча береша, кIаьта берашта из а дукхевеннар. НохчIалгIай педагогически институте заочно деша а этта. Шийна дукхабеш бол кхоарац Лидас. ХIанз Насыр-Юртерча Экажкъонгий - Юртарча школе тIехьархо я цо. [illegible] классерча бераш кхьех цо, 37 бер да цу классе. Пхе [illegible] бера сапла йоагIа ю цо цар, шийн ерригга дега йоахьа дIаду.

Даим методически литература, дешара пособеш еаш шийна бахха гоьзал лаккхю Сахаловас. Шийна, пятикъала гар хьехархочо дIакхотт, цо хьочах шарца дагIйоаш, каст - каста кхача хьехархой урокашка ух, иштта шийн урокашка уж а хьаьхувт. Цудукъа бийха юкъе кердадараш кхахьа, урокаш вахарца юкъа [illegible] кхоач Лидай.

Дешара цу дIадоаленнача хана классерча бераш [illegible] мотт хадар, дешарах ю кхетар, деша хьаьхацар. [illegible] бераша, [illegible] Iоазанга а хьехаш гIалаташ тоадора. Муьхьача хана дешархой вай [illegible] «Дай - [illegible] декхараш ба [illegible]» хьахча, иштта кхы кхача темаех лаьца беседаш йора, лекцеш ешар Лидас берий даьцца - [illegible]. Во деши берий урокаш [illegible] юхе а хате кхы тIа а занятеш йора царна. [illegible] араьхара баьхаш дора: кино, экскурсе кхувлар бераш. Иштта берашцара а [illegible] болх [illegible] долаш берашка дешаш хьаьха а дика даши а даьлар.

Массе хана иштта бол беш хьайоагIа Лида. Цудукъа цо кхъа бераш дешарах дика кхетадаш гIулакхаш кхул. ДIадахача дешара ах шера [illegible] 95 процент успеваемость хилар цун классе. В. И. Ленин ваь бIаь шу дизара сийна дукха мероприятеш чакхйоах Лидас. Шийн классерча бераш «Ленина [illegible] ловзараш» Iомаду. «В. И. Ленина бера ха» яха альбом кийчду, хIаьта берий [illegible], дуккхача юртарча нахаца В. И. Ленина бера ханах, вахарах, бIахах лаьца беседаш ю, лекцеш еш.

Школа а юрта юкъарча вахаре а доккха дакъа лоац Сахалова Лидас. [illegible] йола юрта Совета председатель заместитель а яь. [illegible] хул Лидас хьехаре [illegible] гIулакхаш, массагIа кхалхаш йоагIа цо йоача шийн «бала» ходаб. Сагага бай кхачача [illegible] санна гIайгIаме хул Лида. ХIара сагаца дог дика ха Лидай, цудукхьа массагIча шийн кхайнеаш хейт куна, дагарйар вая.

Кастта хургьа хоржамашта шийна хьоалча участкерча махьа списокаш оттайш, харжамой болхнах даьца махаца беседаш ю, уж хоржамашка кийчбеш а [illegible], наха цо лун бола хьехам боккха ба. Педагогически институте 3 курса заочно дешаш ю Лида. Вокх ба а дешаш а вIаштIехьъоа цун [illegible] хиларгъа. Иштта я кхоча гIалгIай [illegible] — коммуниста Сахалова Лида. Цудукъа доагIаш сийду цун [illegible].

Х. ВАЛИЕВ.

№ 3 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Укх денош краевой КПСС обкома пропагандан агитаци отдела «Агитатора блокнота» № 3 йола арагIанара номер.

Дукха материалаш а «В. И. Ленина 100 шу дизарга» яхача рубрикаца кIал. Укхаза хепатадай «Коммунизм хьалъечара КПСС леархIам лакхбалараш» яха Е. Баравийн статья. Блокнота тIа [illegible] 1969—1970 шерашка Нохч - ГIалгIай АССР промышленность, гIишлои, транспорта болхлоша тIайна социалистически декхараш, экономически темах йола политинформацей те[illegible].

«Моттигерча Советий хоржамашта накъадолхаш» яхача рубрикаца кIал я Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретаря Г. Силокина статья «Дунен тIа эттара демократически да вай хоржамаш».

«Агитаце опытах» яхача темах я «КПСС ЦК Пленума решенеша дIайовзийтам» яха КПСС Шелковской райкома секретарь Е. Фарковой статья.

Номер тIа я [illegible] бадха хроника.

Ю. [illegible].

ШУГА ХЬЕЖАШ Я ГIИШЛОШ

Вай [illegible] Махачкала, къахьеге. СибарегIа [illegible] я дукха [illegible]. Уж [illegible] Нохч-ГIалгIайчо [illegible]. Дукха ба вай [illegible] Дальни Востоке [illegible] чIоагIа [illegible] Совета тIа [illegible] Комбината директор [illegible] республикера [illegible] Вологодски [illegible] Ивановски [illegible] Мухарбек [illegible] Гудермесски района [illegible] «Вычегдалес» [illegible] бахьа [illegible] санна [illegible] коллективе. [illegible] спецбарачашка. ХIаьта [illegible].

Город Грозныйра «Краснодеснинпромстрой» тресте бахьа хьакхаьа [illegible] Юрий. [illegible] Красноярски [illegible] управлене болх беш ва со, хIара бетта юкъера [illegible] алапа 250—280 сом да, яхаш. Дукха ха йоаьш цу трестера шийн [illegible] Леонид Александрович. Из тоьга гIишлошъерий бригадир ва. Са бригаде бетта 280 сомах кIаьнгагIа алапа эцаш сиг [illegible] яхаш дуьнц ю. Болхлоата эна хьалаш долаш да.

ШоллагIча сезонах Дальни Востоке чкъарий доахача бола ба сешай Юсупова Заасан. Шийн баьхах лаьца дувцаш хоазхет цунна. Цо дувц: «Хьалхарча 1967 шера Курильски гIайренашка бола беш хилар со. Сиенаг 150 килограмм чкъарий цIенле лелар. Из бокх атта хийттабале а, хьалхарча хийнахь балха ах норма мара кхоачашъьланзар сона. ТIехьагIа-баланз дIаIеннад. [illegible] Август бетта бахьа балаш 260 [illegible] сонгIата лаьрIа 60 сома — дерайта а 330 сом ахча кхачар сона, [illegible]». [illegible] Юсупова Зарган, [illegible] Роза, [illegible] Темирбиева, Смирнова, Николаева, иштта кхыбараш [illegible] предприятешка къахьегаш ба.

Пятилетка дагьлагIча шера промышленни предприятешка, гIишлои материалаш кийчъеча. Къалбаседен Махабоален районашка чкъарий лувнача къахьега Нохч - ГIалгIай АССР толошагIа бола боахаьй тIахьаз: «Севзапэнергомонтаж» треста монтажни участко, Архангельска ТЭЦ хьалкхача, Амур, укхача город Комсомольскерча «Комсомольскнес» комбината, Карельски АССР город Кемь «Ондегесстрой» гIишлошьерча управлене, Кемеровски областа Междуреченск яхача станце гIарешь деча, город Иркутскерча «Иркутскгэнстрой» ПМК—232 треста, Алтайски края город Рубцовскерча Алтайски тракторий заводе. Къахьегаш [illegible] материалаш кийчьеча, Дальни Востоке чкъарий доахар.

Шийн шера хIаркIа къахьегама договор [illegible] 200 сом ахча лу, денеш бусе лаьрIа [illegible] ахча лу, нах болаш [illegible]. Предприятешкен гIишлошьеча организаценаш бахха бахкача наха чуIе цIеноа хургда, производственни курсашка лела йиш хургья. Хьуна промышленносте сонрат балхх баха безам болчарий юкъахьа [illegible] 20 сом кха а денеш бусе лаьрIа ахча лу, нах болаш дIайт. Цар хьалаш кхоачашдара бола бол хургда клубаш, библиотекаш, амбулатореш, мастерскаш. Къахьегама договорах 1 — 2 шерах 6 беттан Къалбаседен Махабоален районашка, СибарегIа бахь бе безам болчарна [illegible] хургда. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча [illegible] ресурсий Управлене гIолла балха [illegible] сага ерриге пачахьалкхен льготаш лу.

Х. ДЕНИЛОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча къахьегама ресурсий Управлене начальник.

Городо юрта деча новкъосталах

Городаштен юрташтен юкъера буьйла чIоагIбеча формех лоархIамегIар я горозашта юрташта лоаттаду шефски новкъостал. Цу дакъе хьокхаме да Серго Орджоникидзе цIерагIча колхоза Новогрозненски ТЭЦ-о лоаттаду шефски новкъостал. Цу колхозаца шефстве лоаттаеча 1958 шера денз дукха балхаш даьд теплоэлектроцентрала коллективо цу колхоза организационно-бахам чIоагIбара. Къастта дукха балхаш даьд укх тIеххьарча кхаь шера. Теплоэлектроцентрала конструктераша вIашагIъехкача чертежех оборудовани шурий-товари ферме тхоаьнца бола [illegible] кийчбаьб. IабейIта мелие искусственни шура [illegible] аппарат хьалай. ТЭЦ-а [illegible] бахь, тоьаца бола бу [illegible], кийч а я вIашагIъелай пилорама, черепични цIеа лаьрIа [illegible], пилах хий, колхоза правлене хIа [illegible] балхаш а даьд. Цул сонгIа кийч а я колхоза [illegible] доахкийна [illegible] дола 6 [illegible] 14 [illegible] кийна... Дукха да уж...

Дахкача боарие [illegible] колхоза хIана агитационно - массоси бол[illegible] вIаштIехьбаьккхаб культурно дукхайна бола а. Дукхьал [illegible] 1968 шера [illegible] яха хийнай юртагородора агитбригадаш художественни самодеятельности.

Нийса за колхоза новкъостал лора [illegible] хьалулар хIара шера партийни собранешка, бюро заседанешка дувцаш хилар. Цо болх нийса вIаштIехьбаккхара ТЭЦ-а директора заместитела М. Г. Вородаке кулгалдеш йола Совет вIашагIъеллай. Цу юкъе боагIа цеха начальникаш, инженераш, мастераш, комсомольцаш, коммунисташ, заводской комитета болхлой. ХIара шера шоаш чакхйоахаргIолча мероприятей план уттаю цар, уж чакхъяхара тIахьожаш а лоаттабу. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачаш е еш, теплоэлектроцентрала партийни бюро, дирекци 1969 шера шоай цу колхозе чакхйоахаргйолча производственни культурни мероприятей план оттаьй.

Шоай тарлур ду колхозхошта производственникашта а. Шоай территоре Межеты яхача хотача юрта лоттагIама салоIаргдолаш туристически база хьалъй цар. Цу хоа кийчъеьча [illegible] лоIаш 24 сага салаIоттаг а. ЧIоагIа раьза ба цуьна ТЭЦ-а болхлой.

Дика беркат доьнах ТЭЦ-ан колхозан юкъе чIоагIденнача доттагIалах. Геттара раьза ба цоашта лоаттадеча шефствана колхозхой. Цо белгалдоаккхаш цар 1968 шу чакхдалаш теплоэлектроцентрале хиннача партийни собране Серго Орджоникидзе цIерагIча колхоза партийни организаце секретарь вай. Сулейманов даь къамаьл:

— ХIанз тха колхоз найдашне тIьайна, серго, [illegible] культураш кхееш я. Боккха найда бу тха бахама шун новкъосталца хьалъача фруктош пеше, пилорама, къулдараша. Оаш даьча новкъостал организационно-бахама гIулакхашта дилдача дикка чIоагIъьай тха колхоз, холун дукхагIа дийбад доахай, цуьга тхьежа лакхагIа ба колхоза хулаш бола найда а. Цу шо лоача торо хилийтар тха колхоз района хьалха латтача бахамашта юкъе хилийта, аьлар цо хIане.

КПСС Грозненски горкомо ший бюро заседание белгалдаьккхад Новогрозненски ТЭЦ-а коллективо С. Орджоникидзе цIерагIча колхоза доаха новкъостал деш хилари гораерча кхача промышленни, гIишлошъеча, транспорта предприятешка шоай новкъостаьалча совхозашкеи бу шефски балх тоаба безам хилара.

В. МИХАЙЛОВ.

ИРКУТСКИ ЭНЕРГОСИСТЕМА БАШХА-ДИКА ПЕРСПЕКТИВАШ

Шийна юкъе хьалаагIа [illegible] «Ангара» Iалаьнагте дукха [illegible] боалаш да. хIаьта йоккхача [illegible] Малхбузен СибарегIен экономически [illegible] а я. — 1920 шера иштта дIаназдаьлар [illegible] ГОЭЛРО плана тIа. Ангарен Иркутски энергосистемаш проблемаш дахьдар «Иркутскэнерго» керттерча инженераш. Паччахьалкхен преме лауреаташ Лев Небратка хиина тха кхаьна.

— ГОЭЛРО план йилеш [illegible] керта бар, [illegible] — аьлар Иркутски областа керттерча инженера. — IалаьIнате йоккхий энергетически ресурсаш наггахьа мара ца [illegible]. Укхаза территоре хIара квадратни километре [illegible] потенциальни [illegible] 235 киловатт. Иркутски энергосистемаш укх тIеххьарча [illegible] шера чуьхе [illegible] эттара йоккхагIчарех ер хиннай, хIаьта [illegible] СССР-е хьалхара моттиг дIа а лоац. Тха областа энергетика дегIаккхада [illegible] гаргга тIех а.

— Айхха Ангараш Ленин яхача сибирски шиш хи тIа Иркутски областа чухьа дIахо хьалье [illegible] бертта а дIалоархIача 15 миллион киловатт гаргга [illegible] бола гидростанцеш. Юкъерча боарамагIарча хиш тIа — Витен тIа Киренга тIа, Иркута тIа, Беле тIа — хьалье йиш я 7 миллион киловатт [illegible] станцеш.

— ХIанз бола беш йола энергосистема байлара йола лард хилар Иркутски, Мамаканский, Братски гидроэлектростанцеш боккха низ бола итт ТЭЦ-а хьалъярах. Цу тайпара йоккхача энергетически база йиш хилийтар IалаьIнате йоккхий химически, лесхьаьтта [illegible] целлюлозно-бумажни промышленность, боc болча металлурге предприятеш яха. Дукха энерги йодача йоккхийча Братски, Ангарска, Усолье-Сибирски йоккхийча предприятешна сонгIа хьалье йоаленнай Зиминска химически комплекс. Укхаза цхьан системе вIашагIтехаргъа энергохимически производство, синтетически каучука завод, фосфорни удобренешь шолхарча суперфосфатен предприятеш. Укхаза хIальъергIолаш я боккха низ бола ТЭЦ а.

— Тха энергосистемо, — боах Лев Небрата, — энерги дIаъхийт Приангарье арахьа а. 500 киловатт напряжени йолча электропередачей линешка гIолла Братски ГЭС-ара Красноярски Кузбассе гIолла дегIа электроэнерге тоалаш аха доладенац [illegible] Малхбоален [illegible] — Забайкальскахьа а гIа доахаш йолх шоаьш.

— Цхьахха а да белгалдаккханза [illegible], — аьлар «Иркутскэнерго» керттерча инженера, — ангарски гидростанцеша йоахача электроэнерге дIалохар, юкъере лаьрIача, мехха кхьча энергетически системашка гIолларчул шоана кхача лохагIа ю.

— ХIана, — аьлар Лев Небрата, — хьаьIалахагIа итт шера чухьа производительни кийша дегIакхувлара хьакъехьарча ЕррийсибарегIен конференцена кийчо еш да тха. IалаьIнате Йоккхий я Приангарье энергетика дегIакхувлара перспективаш. Толста мыса яхче дьаьжаш Ангарски каскада кхоалагIа арга — Усть-Илимски ГЭС хьалъелга. Цун хьалхарча агрегаташа ток лургья 1972 шера. Из хургда областа керда промышленни район дегIаала йоалабар. Братски ГЭС-е электроэнерги йоахийта алсамдаккха йиш а кхы тIа ших агрегат оттарба чотах а санна, иштта хьалхагIа уттаьлпашчей модернизаци [illegible] чотах а. Планаш тIа лерхIаш я Илейски Кугунски кIор боалача моттигашкарча [illegible] хIара ларда тIа СибарегIа эттара йоккхагIа йола Алейски ГЭС хьалъягIа а. Оаха лерхIаш да, аьлар инженера Небрата шийн кхамаьл [illegible], Иркутски энергосистемашка кIоIолача лаьхача вольтни ЛЭП керрига дIахьла 1980 шу тIаккхоачаш итт эзар километр хургхилар.

Сергей ПРОХОРОВ.
(АПН).

КХЫЧАРГА ДОГ ДОАХАШ ХИЛЧА

Мел дукха балхаш да хIанз хIара бахама механизаторий декхараш! Дукхьал тха Грозненски района юртбахама управлене чулоагIача бахамий механизаторашаи ремонтникаши кейхарийна ба йиш бIае сонгIа трактор, кхоь ах бIаь гаргга сеялка, [illegible] культиватораш, [illegible] бIаь сонгIа йух. [illegible] комбайн бIаьстан кхачарча балхашта кийчье. Уж балхаш керттIа, шийн ханнахьа чакхдахарах тайпа [illegible] бIаьстан балхаш агротехника [illegible] дехара чакхдахар. Цхьабакъда, района дерригача бахамашка боагIIача тайпара теркам тIабахийташ юртбахама техникаш инвентари ханнахьа тоадра. ДIадахача шера хьалхарча кварталье тракторий [illegible] план 103 процент кхоачашъаьлло а, кхоачаш бац, хIана аьнча из цифра дукха лакхагIа [illegible] вай къахьегаман [illegible] бахамашка цу гIулакха [illegible].

Района бахамашта юкъе юртбахама техникина, инвентар ремонт [illegible] механизаторашта. [illegible] тракторе [illegible] Тростинецке кулгалдеча мастерски къахьегамхой. Цу тайпара дика къахьийтад гурахь - IаI техникана ремонт яра план 70 процент кхоачашъаьча кхоа[illegible] бахьадарий-сонгий сеялкаш механизатораша а.

Цхьабакъда, кхоча [illegible] гIулакх [illegible] дац. Техника тоадар тIехьадусача [illegible] района тIехьате. Из бахьан долаш дерригача бахамашка [illegible] тракторах 58 процент мара тоадаьн хIанз а.

[illegible] «Советски Россия» яхача колхоз. Нагахь санна дIадахча шера [illegible] кварталь [illegible] тракторий [illegible] шийн ханнахьа ремонт е дIаттаяр. [illegible] тракторий белгал а [illegible] ремонт [illegible] кхоачашъьнар. Дукха [illegible] ремонт [illegible] гIулакх [illegible] 1968-ча шера [illegible] 22 трактор [illegible] ремонтни [illegible] хилараха. Иштта, Ш. Хасей [illegible] ремонт [illegible] да ца хоеш [illegible] гаргга [illegible] дахкар [illegible]. Цудукъа еррига тоае [illegible] трактор [illegible] 27 процент мара да.

Да [illegible] гIулакх дац Ленина цIерагIча колхозе эттар а. Ерриге тое [illegible] трактор [illegible] колхоз [illegible] 12 трактор е тое [illegible] 34 процент [illegible] 31 трактор а. Ремонти балхаш тIехьадалара массехк бахьай да. Цхьа-дала геттара тIехьа болабенна уж трактораш тое. [illegible] бетта а колхоза мастерске тое тракторашш дIаоттаьньа. Цул сонгIа шийн хахьа йоахе хилар колхоза керттерча инженер вец. Котона саттадаш IалаьIяра. [illegible] колхоза кулгалхоша [illegible] хьайта тракторашта Урус-Мартанерчеи Суьжерчеи «Сельхозтехника» отделенешка ремонт айта. Бакъда, [illegible] бетта Урус-Мартане тое хьийтача [illegible] колхоза тракторий хIанз а йиш мара тоаьнаь.

Кхы а шогIа латт Суьженски отделене ДТ-75 яхача тракторашта ремонт яра гIулакх. ДукхагIа йола ватхалаш цу специализированни предприятене хей. Цул сонгIа районашта юкъера объединени хилараха цо декхарийна я республика [illegible] бахамий ДТ-75 яхача трактораш ремонт е. Даже а цо тракторашта ремонт е [illegible]. Из бахьан долаш цу парк йолча тракторашта ремонт яра [illegible] процент мара кхоачашъьнья.

Из гIулакх теркам е да, тха района бахамашта оаш дола новкъостал да дола республика «Сельхозтехника» объединене кулгалхоша.

А. АВЕРИН,
Грозненски района юртбахама производственни управлене керттерча инженер.

Дунен халкъашта юкъера выставка

ЯПОНИ. 1970 шера 15-чу мартъ Осаке хъоладаргьа «Экспо-70» яха дунен халкъашта юкъера выставка. Цунна хlаизое а къеча ен пхи.

СУРТА ТlА: ушкхаа хъаздуз «Экспо-70» яхача дунен хан къанта юкъерча выставка адми нистративни центр хургlеза хъо ла.

КИОДО—ТАСС сурт.

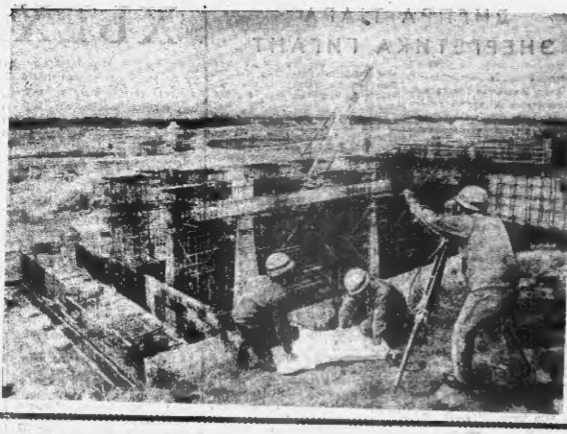

Кхы цхьаькха а таджикски опера

Саиди Агзама либреттах «Шерахан йоза легенда» яха опера кхъли дахьача композитора Хамраса Самда. Турпал халкъа драма санна дагадиьра и произведени. Дунаха ха хьалхагlа дlадахача шерашкара событеи таханара ярац санна ех. Укзарча тlехь дукъалара протест, мащарпара бевки, Дай-нехъа боурам беадаш чlоагlа мутlахьа хилар— цу долачу хlамана таханарча вай дахаца тарбlедийт «Шерахан йоза легенда».

Опера яерттарча турпала — Шерака, халкъа юкъера хьаваьннача сага образ гражданственность чlоагlа бодлаш оттаьй. Дакхе кlалхарьаккхар дукъа дежиха нравственна гlуланаш нагаrlоал цунна.

Дукха за йоццаш автора ше велхъеми а ен ладийгlар пердача опера клавирага, цига байнар из Таджикистана музыкальни общественносте дика доахlаш тlайцар кьонача композитора агтара хьалхара болх.

Ш.Эрагоаши САЙФИДДИНОВ,

Таджикистана композиторий Союза правлене председатель.

(АПН).

ШАХМАТАШ

Чаккхьдаьлла Нохч - Гlалгlай Республикин ДСО «Труд» обществан шахматин чемпионат. Чемпиона нис лаьхкхар, мастерана кандидата В. Демушкина, Цхьайттанах ийс очко яьккхай цо. Цхьоалагlа разрядника Б. Колоджиен яьккхар 6 очко, баьда, Демушкин ук нийъ доцаш котталарах Колодажиега шоалагlа моттиг мара кхочанзар. Чемпионате дакъа лаьцна мел хиннарна юкъе цо мара мастерана кандидата норма кхочанъна бар.

Кхоалагlча моттиге ю мастерала кандидат В. Мостовой. А. Хантеи Г. Авапесинея хlарна 7 очко а яьккхар мастерала кандидата нlорам а чlоагlйир.

Чемпионата хьалхара кхоалагlча моттигаш яьлла Демушкинан Колоджиен бехьа яьккхай ДСО «Труд» Централни Совете хlорана хьалхара моттиг яккхара тесна хургlолчу шахмата дакъа лоцу.

В. ЛАНСКОЙ.

69-чу ПАРАЛЛЕЛА ТlАРА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ КОЛХОЗ

Мурмански областерчу «Энергия» яхача чкъаьрий доахача колхозе болх бейш 23 къамах бола викалаш ба: эрсий, финнаш, белгараш, молдаванаш, латышаш, эрзялой... Шийла шу сенгlа хьалхагlа йиллача мотах Ургугlбай оал. Из ула бирсача Варанцево ферда чу доьдуча уязарча ферда чхараша ияле.

Колхоза шийъ за сейнерийи чкъаьрий лувцача юкъерча траулерийн флот. Чкъаьрий доахарашна царца промысел лелаю къалбасела-малх-бузехьарча Атлантике — шоаш бахача моттигера ехар километр гаьна чlа г. ухий. «Энергия» тlоагlа боахам ба. Чкъаьрий доахаргашна - колхозашна 300—350 сом алапа ма хlара бетта. Колхозе хьайбош а кхетlара салхазараш а леладу, керда шура, дуьх, фуалш хул юртарча берий учрежденешта шита бохача махан мел эш.

Чкъаьрий лувцаш яха шера кхал кхаь шера кхоачашъьй «Энергия» яхача колхозе.

Юрий СЕНИЧЕВ. (АПН).

КХАЬ КЛУБА КХОДИ

ХЬАЛХАРА ДИ

Шайба, ладо гетгъа [illegible] тlаьхьна [illegible] ялат чулвоттадеча семна таза лет ю. Оагlора яьнача лохача наlарах беккха чlетта ула. Чормальнаш хо юкъара бессара венаш. Пенаш аlашхдоаш эдиена гебаьнкха юкъе гlалла теха яьнка мушаш доахк — Ер фий мун? — Хетт аз. Фуд ла?

— Тха клуб я — боах Малгlабекка райончa Ноккхача Ачалукерча мота Совета председатель Бекое Сосаркъас.

Цхьаь хаьа, цхьа бlаь сенгlа шу хьалхагlа наха яьлдига аьхlа хlаьлаь хиннай ма аьхи. Кона йоазалашъ хиннекраш оной цу чу.

Клуба нена хьалъетта массех ахаmга сlа латт, наг-нагахьа шоайла вош а кхоссаш, гlаьленаш а уназ. Гуш ла, хе хlана веллаш, сагот-ден ук хилар. Царна дlатlасоле се, далар-лелар хоитт ю. Кагирхой лаьткъа болалу:

—Клуба завелумпи лагахьа бlаргаш гlона. Зала шийза я, цкъаза кхы механик веагlа ла а хум селас амъьхьальчона хина чувнха подик кул.

— Круллекаш?..

Укх гlулакха хьы ю кхотош ва-хъоl ед волча санна, ю яьхначе долах бел нагийцах.

— Тхона-м кхыметтах фий а хал [illegible] кружокаш.

Клуба заведуюши дика болашт хlама хургlадаш хиннадашр. Царнига вахайта массехь сага Бекое Iалаудин вахаьаьнна моттиг шоалагlа а а ма хоиш юхаьсра.

— Ишта бу-кх ю болх, — вальа веадан вадахъедар боах ворхсовета председатель. — Алапи лучу хийхахь цкъа гучаьнкхача, шоалагlа ш у ше хаьтlакхачална кхы бlаьга тха клуба заведуюши.

— Болза хlана лелаву lа яа?

— Цуо нагакнета дlасахийца сагаа, аьлир Бекое Сосаркъас.

Сорвалха а тlаккхача далане со клуба яоспуташа. Клуба юlорат хьа а Баlоаш, тlаа кална хайа дlавала хиннасо ю.

ШОАЛАГlА ДИ

Лорга юlана болттlобо санна детташ юlетlарч. тlаз, терс, шовьр, отташ халкlра фата. Iолетташ хаташ, хьекхаш махьарч.

— Ер фу болх ба? — альна Ачалуртски совхоза централни усадьба клуба лий хьа а байлха со юачуххьевача, шоа-шоа а хьаьна латтийсар со.

Бlарг тlа ца отташ во-дор сурт юалтlаккхийса нетолания гlандашаш, Iоальынха морана тага, кlра, дон. хотта.

— Хlана бахача халхарей! — хьайнаьнйтар саш во тоьба яlашгача саго Д. Тарикна. Со бlарг тlаеттача хана хиннача тайпара дlаветтар «халхарой»: цаlаш хьалбайлаьча коган лолаш, вожаш толо айльтlоовраш лолаш. Аlа хlана дий, «культурное» салобош ба кагийнах.

— Ишта ле-кх тха хlара ди, — боах кагийча наха. — Кхьача моттий клубашка-и радиола тlа пластинка лохха а йиш хургьор. Цхьабакъда тхо ю ле а йиш йолаш хан — тхъ клуба заведуюшие ю вотча чу а йаха дlаеттаьй клубера радиола. Нагтахьа дола лоцаш лоцаш хана хьалых къаьнара цхьа-ноц йиш а лаккха, юха а йолайий чухьу ю иа.

Клуба заведуюшона Кагиев Султамбиоаца къанлал хул са. «Ахка хан тха юрта культмассовни болх юlашlтlехьбаккха. — Боах ю. — Круджокаш юlашагlйохкхлургlбола ю, хlана хьача, цкъа-даре специалист-кулганна ваш, шоалагlа-даре, клуба доменаш вогаш яш.— тура моттиг юlашта ю»...

Клуба заведуюшона лlаакхьача хало хьетае хьа ли. Клуб-м ю велаlаргlоолан а: хьа ооттолеш ю кинобудием. Цхьабакъда хиета ма дош къаьлха ди: клуба заведуюши фу лош яа? Кинопанг йоалуш хьала клуба лий, фильм чакхьадоа дlавоол.

— Культмассовни болх учреждешна бо йиш йолаш специальни образовани яц са, цхьабакъда сой оаз хlоачо аз дош ю...

— Фуд до?

— Аз... — ше доа вол хьагагалта воалтош санна цхьа васхь уlла а отт Сулайбек, — керда фильмаш хьурь.

Пунна чаккхбоалаш ба. Моттиге болх, нагахь санна 15 градус шела йолча каргай лайча ца хабарча кхы хьа а Аккха, тlаа лаьна зоби дlаввьно хинносо ю.

КХОАЛАГlА ДИ

Кlоанга дамагlча хьал уй а Юкъерча Ачалуарха клуб. Динача, дукха ха йооцаш хьалъаьча клуба адамо чу йийха я. Чукъа цlена я, шийс а дав дlаоттадах латт гlандаш. Клуба заведующе Полонкхоев Iнсие, нагтахьа мара ца ецийта а тайтайпарча темех лекцеш ешийт, документальни хроникальни фильмай сайреваш ю. Полонкоева клуб йийлле фул, зрителий дехаршкен хьехацщикен лаьрхlе хагаrl. Цхьабакъда, цу клуба беррига болх бlарчеа хьаййрача хина ларlа йиш йолаш бац. Укхаза кlоанга хул хьалха латтарашца, тlемен къахьегашен ветеранашца-юlашагllхкетараш, тематически сайреваш, диспуташ, и. кх. дl. Хlаьта я, цхьатарра гlал а бахе беагlа клубе къаьна а кьоза а бзваш.

Цу тайпара, кхаь клуба махара кхо ди лаккха лийцача бесса да, кхы хlахо да йиш бовца сурт лолаш. Цу вай цlераш яхача хlара ворте зазараш нах бах, царна юкъе хинагlа, хозагlа, сакъерзамегlа баха болаш болаш бода дукха кагирхой а болаш. Цхьабакъда, ишта баха торе хилийтац цар. Хlана? Из хаттар дир аз Малгlабикна горисполкома культура отдела заведующега К. И. Эсстуновайга.

— Чlоагlа хала да тхо долчара хьалаш? — боах ю. — Кадрай, лехтовола толац. Клубий болх теобе хlана укх хаьхта торойш ю.

Пунна хетачох, Ноккхача Ачалукерча клуба заведующи Бекое Iалаудин хlана хьалвоа чlоаш сал хал, цкъабакъда, цун пагамета вахийта сат ца хилар бахьан волаш дlавалийн йиш йоаьхы лелаву. Специалисташ бац отаж бехйаа а хулаш, цкъахха лош хlаши а доаьш вагlам-и лукиш оттагlа ю дий сайреваш, диспуташ отул, вах юlашагlйоттачул.

Хетахахь, харцахьа хургладари кулътура Министерство культура учреждений цхьабола белалой шоай йаккарах цкнинга лоархlабу а нао хьалийнайнан шоаша хила хогаргбол моттигаш йий а хьамаре.

Ю. ИГЕР.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕНЕ ЧlОАГlА МАШАР ХИЛИЙТАР ДУКЪА

Даlи дох сенгlа цу дальида беттa lарбий мехкаше дукъа израильски агрессия [illegible] хьа деиа, хlаьта Гаргарча Малхбоалене машар хlаиз а ихаттабьбан. Израила хlаня а хьахецадиш тийцинаш йихьагlа ше дlалийна. ОАР-а, Сири, Иордане лаьттаи. Суэцки канала тlа гlалла юкаш лолаш. Шиъ лохадахочаш дукъала даим героз, малха провокацеш лелаю израильски военщино. Дlалийнача Iарбий территорешка кьоаз гlулакхаш леладу, киааш ду оккупанташа. Цивилизованни пачхьалкхенаша къобальаь тlайца дунен халкъанта юкъерча бакъехь дардаш хъь ца хетий. Ишка а еш, нар массаза а бахьа нах шоай моттигашкара лехтабу, Iарбий маргаш йохаеш дlайош, гучадахьа террор лелаю.

Укх ераига зуламера ахчаш дунен шерра общественность эгlакхулаш я, цхьа санна дукххаза а Вlашагlкхийтача Къамий Организацие йийнай. 1967 шера 22 ноябре а тlеххьа тlайнцаяр ООН-а Кхерамален Совете дlалийнача территорешкара израильски бlу арабовкъхиита оттадеш а Гаргарча Малхбоаленера гlулакхаш машара малкъаца нертlадоахилта Iалашдеш а йола резолюци. Из резолюци зерригача дунен тlа чlоагlа хьаллаьлар. Iарбий дукхача пачхьалкхенаша хьаккхайкадар ма кхочашъе шоаш кийча хилар.

Кхерамален Совета резолюцена дукъалдаьннад Израила доал ду дlазараш. Цар гучахьа дlабoлабаьд Гаргарча Малхбоаленера гlулакхаш лертlадоахилта дохадараш Iарбий территорешта аннекси яраш тlаберзабаь йиннъ. Израила оборона министра Моше Даяна дукха ха йоаццаш цlаькха а хьакхайкадир израильски экстремисташа хlалехараш. «Си-Би-Эс» яхача американски телевизионни компание корреспондента ше интервью душ, эхь ца хетеш хьакхайкадир цо: «Къаьнача доазонашта юха тlавахан безам бац шийа», аьлна. «Кхыметтел бокъонца бола машар оттабеш хилча а?» — кхы тlа а хаьттар кхунга корреспондента. «Къаьнача доазонашта юха тlагlоргдац тхо, — жоп денар Даяна, — кхыметтел бокъонца бола машар оттабеш хилча а». Вlашагlкхийттача Штаташа яхача империалистически низамен хьалнашарах вег гlортанна еш болцу ирая цу позици Израила эзаца доладешхьа я, Iарбий пачхьалкхенашта машар бахча яхача лачахьадалкхенашта пхьанд лерагlа къоасам лоаттабу Гаргарча Малхбоаленера проблемаш нийсхонца къовсташ а ца шlарха а дог тешадеш бехлорб 28 январе Каире чакхъяннача, Iарбий халкъаш хьаллехийта хиннача Дунен халкъашта юкъерча конференце.

74 мехкан дунен хьалкъанта юкъерча 15 организацен викалий кlерагlа конференце бехке баьй Израила лелабу агрессийн экспансионистски низ, тlалашбир Гаргарча Малхбоаленера кризис политически средстваша къовстара. Гlулакхаш сахьа дертlадахьийта Iалашдарна дика лаад хила йиш йолаш яр хьалха лаьт — Кхерамален Совето ноябре тlайцна резолюци чакхйоаккхарlбола ха.

Цу тайпаа план оьтта а кхьалдаьна ера Вlашагlкхийттача Iарбий Республика. Цунна чlоагlа уйла тафехийташ хилар цунна хьанит доал дукха мехкаш. Кхерамален Совета резолюци чакхъяккхара ниа хьалаш кийчдара, ООН Генеральни секретара шоай специальни викал Яринг вахийтар Гаргарча Малхбоалене. Но бихьа илаъ хьаллаьнар Iарбий пачхьалкхенаша. Цхьабакъда, цу гlулакхе а хехтам чу боалабизар израильски кулгалхой. Кхерамален Совета резолюне хьакхехьара шоай сабетажа политика хувиа дагабац уж.

Цу хьалашка чlоагlа ниа тlабахийта бола Гаргарча Малхбоалене нийсхоашен чlоагlен машар оттабара. Дукхьал ю бахьан долаш Кхерамален Совета резолюци плансагlа чакхъяхана яр ца хилара дунен общественноста терках юlаькха а тlаваар Советски Союзо, из Гаргарча Малхбоаленера гlулакхаш дертlадахийта бола хьалха хьашта хилар дlабоахьар нехьа яхача хlаргlа а аьрб-хlа.

Советски Союзо, могаш, Израила Iарбий мехкийн правительстваш шоашта юкъера тlом сецабе шоай кийча хилар хьакхайкхаттанчул тlахьагlа доп, къовстало шlадопадегlа. Израильски бlу арабашкха боалабьча дийнакъа Iарбий мехкашеи Израилен ООН-е эшшаш дола документаш оттадергда тlом юкъера дlабалара хьахьехьа, хlара мачахьалкхен суверенитета, территоре бlарчхала, политически гlулакхашта ший ле а тиш хилара сийдарен бакъдаь тlаьзаран хьахъехьа, машаре, кхераш боншаш, хоадаль тlайниача доазонашка яха нар бокъо хилар.

Израильски бlу шин отгаагlа арабахха мегаргбар. Хьалхагlа пхьан бетта чухь Синайски ахгlайрен тlарча, Иордан яхача хин малхбузехьарча саlбенгаха а хlаьта иштта сирийски территоре тlара а, Эль-Кунейтра районера а тlеххьашка баргбар бlу израильски бlу Синае ший яхача безача дlакхаьчача хана ОАР-а ший бlу Суэцки канала зоне хьатlа а ваз, цига кемаш лелд йиш хургlолаш из цlеддергдар. Мукхьаьхача территорешка ше ма ярра юха дlаоттае еза боагl-йоагlача Iарбий пачхьалкхене ший администраци.

Израильски бlу тlехьашка баккхара шоалагlча этапе. Синайски ахгlайрен тlа, Шорм-Шейхен Газа секторен ООН-а бlу дlаоттаргlбар, тlаккха 1967 шера зае хиннача хьал тlа юха тlадаха бийш а хургьар. Цул тlеххьагlа Кхерамален Совето бакъергъяр деррига мехкий кемаш Тиранеки проливен Акабски хьавен гlоала паргlатт лелара принцип, хlаьта Iарбий - израильски доазонаш дорадара хьакъехьа решени тlа а эвргьяр.

Доа машара кхъаьхьа къовстадаран йола Советски Союза инициатива хьаллоаш машара гlулакх дезаш мех, бараша. Iарбий мехкаша кхетаем тlайнар из, «Ан-Нида» яхача ливански газета белгалдайнах, «Советски Союз израильски агрессех хьахиннараш дlадахара чlоагlа тlехьа латташ хилар», енаошта массе оагlоратьара вовкъестах дена йола Советски пачхьалкхен деттагlаш позици Iарбий халкъашка чlоагlа хила бах тlеехаш хилара.

Кхыметтел американски «Нью-Йорк таймс» а мулlарал ца лерра ца лелар, «Москвас хьалвехача Гаргарча Малхбоалене машар юхаотабара накие барт юlашагlа ца кхетам доца ламаш кlеззиган а дукхана деашанта барт юlашlтlехьабица торо яш хьелаш а хилар».

Цхьабакъда, вай политически нахана чlоагlдарга бедача наньхе тlа дукъало ер хьалхагlа а санна, бештамарча доагара империалистически йоааранца хьахьоаниг Израила агрессиени политика а. Израильски правительство дукъалдьлар Кхерамален Совета массаарча бlу чоева лакадашца Гаргарча Малхбоаленера хьал ООН-а хоазонеш чухь лучалага хьиша Франце тlайелазьча шиъашбина. Цхьабакъда, французски предложени кхьиеттех Англе а хьалоз-цаш хилаоо хьаьчх. Израиля ма хьаллоацаш йола Америка Вlашагlкхийтта Штаташ дунен халкъанта юкъера тlа-тlа дукхагlа хийра боалхаш лаьтташ хилар.

Машаро безаш болча дерригача мехкийн хадкъийн хьаштеца дlадех Гаргарча Малхбоалене лийсел шалашо чlоагlен бола машар оттабарга.

ПРОВОКАТОРИЙ ФАТЕЦ

Малхбузенгермански кепайбоалоне хьалхарча сагlонаш тlа чlоагlа бахьадальа кепадетт американски бlудо Чехословаке доазонашта гаьна йолцаш йоалаьча провокационни маневрай хьагъехьара хоаааш. «Карбайх ядс» («Чlоагlа цlаз») яха нодеш цlи йолча маневраша дакъа лоац 17.000 салтечех эсарош, тек-каш, бронетранспортераш, шо-нотlа делача установкаша, самолеташа и. кх. дl.

Малхбузенгермански газеташка белгалдоаккх, маневраш йолаеица Графеннер яха моттиг кхы нахкаl хьалувша немецки бlу хийчбу традиционни район хилар. Бlаьнере йола лун кайзера вийн салтий кийчбаьб укхаза юххьанарча хупен тlема. Гитлер волча хана Роммела ушхала ломабьб Кьилбасеелен Африкера шоаш «блицкериг». Американски бlун машар йохабиа хьалхагlа Iиазар. Рейне германерлий цlазаш дlасадахлах дайт, керда гlа дола тайпа хера тlаазам тlеца гlулакхашка ахча дукхагlа хьенадеш латт.

Болцо боквоша дерзlар, Европера кхал шаьзо шоай хьаьвара реваншистски уйлаш чакхьехара ноахьестал дерг ма юа хьака хеташ да. Малхбузен Германе тlаrlерта чакхъяла гlерт Европе дlашийсдина доашар хуишара, эгара хьалаь, ФРГ Iамаш Малхбузен Германена цхьаьхха гlулакх доашаш йолча Малхбузен Берлине оттадара планаш.

Массанена гlучахьара шийй статус Малхбузен Берлине йолхашерьа а, ФРГ доал дача гlезарашта ух тlеххьача дукхаьча шерашка гуччахьа провокацеш лелаш цу города хьакъехь. ФРГ президент Любке ший кургалт юкъ-юкъе Малхбузен Берлине воза «цига ший президентски дехказор кхочаташар дукхь».

Малхбузехьара Берлин бокъо йоашаш ФРГ-х дlатеха безан бола реваншистски уйла хилар хьалхахьаьккха а ФРГ нерда президент харжара 5 марта бундестага заседани дукъал Малхбузен Германе кра хьакъехьа Берлине тlайцна решени.

Малхбузен Берлина хьакъехьа йоавшнача тlехьа машерай гlар Берлине айрр —из аргlашара провокацеш. Цхьабакъда, Малхбузехьарча Германерча дlайхача кортоша тоерзаде зеар, мел чlоагlа гораах кхеттар, Любке Малхбузен Берлине ухар, боннски Iаьдалаша шоалагlа кхы гlулакхаш лелалора аьнна ший къаьстта политически дакъа а хоаш, ФРГ-ена юкъе пlаькха хилаизеи хургlоашиш йолча Малхбузен Берлина статус хуьзаш шоай хиз кхочегlбоавнита.

Советски Союзаш вокх социалистически мехкашец цхьа санна дукъалда а дlаьхад, Малхбузенгермански реваншистий провокацеш тlехье чlоагlа клерам болаш я. Нагахьа санна кхетамна дулачунга Бонн ла а ца дунlе, реваншистски хьалхагlа санна территореш дlаехаш а хуле, фукагlа а цунах тlехьагlа хила таралш долча хlаманна хьалхара боагlа бехктокхам шоашта дlатlацна боларгба шар.

Г.ШИШКИН.

(ТАСС).

ФЕВРАЛЕРА ХАОТТАМ

СССР гидрометеорологическе Центра сведенеш, Каьлда малхбоалехьарча оагlорча февралье бетта фогара юкъара температура 1—3 градус шелал болош хургья (беркаьна 1—2 градус лаккагlа).

Эгара лакагlа температура хургьа 4 феврале дена 8 феврале а 11 феврале дена 13 феврале а кхачаллаш — бийсанна 20—25 градус, дийнахьа 10—15 градус шелал. Температура эгара лакхагlа хургьа 7, 9, 17, 22, 24 февралех бутт чаккхбоалаш — бийсанна 2—7 градус шелал, дийнахьа 1—6 градус йовхал. Воах шоайсача хана бийсанна 5—10 градус шелал, дийнахьа 3 градус шелалгара 2 градус йовхалга кхоачаш хургьа. Йовчан 12—18 миллиметр (беркаьна кlезигагlа) хургьа.

Хьалхара 5 дийнахьа а 18-чуа 23-чуа февралега а дукхагlча дийнахьа юезаг-дукха морхаш а болаш, йолабочаш а болаш ла латтаргьа. Морхаш а болаш юкъ-юкъе боачаш а хулаш, цхьанахьа моттигашка лоха а долаш. Йорх а лаьцдеш ла латтаргъа дукхагlча дийнахьа 10-чуа февралега 15-чуа феврале, кхачаллаш а 24-чуа 28-чуа февралега а. Воах чкъийсача хана хувцалуш морхаш а болаш, цхьанайола моттигашка юкъ-юкъе боачаш а хуле ла латтаргьа, доза доалаш хила а тарлу. Малхбоалехьара тlаьххьара февралега, цхьоза чlоагlа мух хьакха мот.

* * *

Республике тlаллаш Грозный кlоант-дукха морхаш а болаш ца хила тарлу тlавзара бийла кхьахаачул тlехьагlен из дlадаладеннача хана. Малхбузехьара лаьгlа мух хьекхаргба. Бийсанна температура республике гlалла 5—10. Грозне 7—9 градус шелал, дийнахьа республика гlалла 1—6 градус йовхал, Грозне 3—5 градус йовхал йолаш хургьа.

5-чуа 6-чуа феврале хувцалуш морхаш а болаш, лоалаш йовчаш а болаш ха латтаргьа цхьанайолча моттигашка доча лоалларгlа. Лаьгlа мух хьекхаргба, температура бийсанна 5—10 градус шелал, дийнахьа 4—6 градус йовхал йолаш хургьа.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Ладувгlа, хьажа

РАДИО

4 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Серадово» газета обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.45 — «Пропагандистам болх бен бу» (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тlехье» (гlалгlай меттала). 16.20— Ахараш. 16.30 — «Тахан юртарча клубашка» (гlалгlай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Моттигерча авторий произведенеш. 17.30— «Вай индустриальни мохк» (эрсий меттала). 17.45 — «Моттигашкарча Советашта хоршхмаш дечо шахьедолеш». «СССР гражданий бокъонаш деннарешн» (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — «Моттигашкарча Советашка хоршхмаш дечо шахьедолеш» (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

5 февраль

7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан некъ» газета обзор. 8.25 — Хоамаш. 8.35 — Ахараш. 8.45 — «Доттагlаш». Йовхагlа йолча классикан лерш багlараита. (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — «Мехкашкен контингентемерх гlоили» (гlалгlай меттала). 16.15— «Лаьттан наха» (гlалгlай меттала). 16.45 — Керда хоамаш (гlалгlай меттала). 17.00 — Нохч-Гlалгlай ахараш. 17.30 — Ленина 100 шу дахарга. «Ленина цига, чуь бесеха (нохчий меттала). 17.45 — «Вай индустриальни мохк» (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ахараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва. 19.30 — «Къоналла» (нохчий меттала). 20.00 — «Къаьнаргаш за йистадьннучун тlехьагlера концерт. 20.30 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 февраль

17.05 — Передачай программа. 18.00 — Берешта. Фильм. 18.30 — Телевидение [illegible] (нохчий, эрсий меттала). 18.45 — Юрта беквана къахьегашенашта. Хиш дехкаро илата. 19.05 — Республика [illegible] Къмаьь ву ТОМО. (нохчий меттала). 19.35 — «Константин Заслонов» яха художественни фильм. 20.50 — Дунен халкъашта [illegible] обзоре. 21.10 — Концерт. 21.30 — [illegible] (нохчий меттала лоаках). 21.55 — Передачай программа. 21.57 — Музыкальни перерыв. 22.00 — Фигурни хоавелашо хашаре Европе хьалхара моттиг яккха. Хьалхара сболашаш хаккхар.

5 февраль

18.00 — Берешта. Фильм. 18.30 — Телевизионни дарбадараш. 18.30 — Гражданска оборона. 19.10 — Хоамаш. 19.15 — «Знание» яха Iалман-йовзийтаран кинопрограмма. 19.45 — [illegible] (нохчий меттала). 19.55 — Шоаш, бераш. 20.05 — «Чапаев» яха художественни фильм. 21.55 — Передачай программа. 21.57 — Музыкальни перерыв. 22.00 — Фигурни хоавелашо хашаре Европе хьалхара моттиг яккха. Хьалхара сболашаш хаккхар. Произвольни программа. Германи Федеративни Республикера передача.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-30-11; бехктокхаьма секретара—3-34-30; партийни дахаран, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамен письмаш отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательство типографи. Революцен проспект. 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

Сф00321. Заказ № 620.

Гимлай яхача лоаманта гаьнка Бутана юкъе готъяь лоамашка йоал йоакха йоаца княжество Сикким. Цхьа моллагlа доацаш хоза ду цу края Iалам. Шоашта юкъе къаьстта белгалбоала 8585 метр лакха лоам Кичинджунга а болаш холча лоа тlеулача лоамашта юкъерча аьлешка листа дlу, субтропически

Сиккима аборигенаш

бецоцагlаш я. Лоамий босеика я къальара, шера буддийски монастыраша дlахьита юрташ.

170 шер сагу волча Сиккиме бахача наха юкъе къаьстта теркам тlаоцаш да лепча яха къам. Ух маьршо дог дикинеах массаза а Сикккиме баха хайъба. Хlаиз ук 6 эзар сарга сат мара бисабац, ук бах шу йолча къаьсттача районашка. Лепча яха нах дlатlаьхежача чlоагlа тара ба тибетхашта. Цхьабакъда, шоай дунен тlа эгара а шарачарех лердlача меттаса а вахара образаса а хадача цирел эргаш ба. Лепча баха хувш фордал 1—2 эзар метр лакха йолча моттигашка эlамигача гуженашна. Зlамига хьакъа цертте, да зааити я сомаш, бlаьш кхиараш, буми бола салаш лехьабар.

Таллина кlалхара тоннель

Таллине хьалгъа йолаьай итт километр йlаьха Централни коллектор. 3,5 метр шера тоннель Кадриорг яхача наркера яьнна ерригача городах чакх а яьнна, залива бух тlа гlалла Пальяссааре гlергья, шиъа ахи километр форда юкъе чугlоргьа. Це заводашкара арадахча бlехача хишка бlехдайтаргдаь естонски столица форда бистера хиш, торо хургьа дукхача лилцшанта йисте салаlа морда хьаа.

Виктор СОРН, АПН корреспондент.

Укх шера февраль бетта хьаьдта яха Шаламурка города Дьендьешаха хьальоа латта Ю. Гагарина цlерагlара Венгре йоккхагlа йола теплови электростанци. Гlорс хьалбаь йолачул тlехьагlа станце мах 800 мегаватт хургба.

МТИ—ТАСС сурт.